NIEUWSBRIEF

№1 (23) 2009

Информационный вестник
Восточноевропейской ассоциации нидерландистов
выходит с 1995 года

D.O.E.N
Docentenplatform
Oost-Europese Neerlandistiek

HET NEDERANDS IN PSKOV

Inhoud

Inhoud 2

Over enkele bijzonderheden van Nederlandse verwensingen 4

Nieuw Nederlands-Russisch Woordenboek 8

Nieuwe Woorden in de Nederlandse taal 11

Nieuwe Nederlandse Woorden 13

Nederlands en Afrikaans: overeenkomsten en verschillen 15

Moderne Nederlandse literatuur: multidisciplinaire aanpak 17

Neerlandistiek in Oekraïne anno 2008 19

Idioomwoordenboek voor Russischsprekende studenten 21

Burgerschap in Nederland anno 2008 en de nieuwe Europeanen 23

Communicatief taalonderwijs in verschillende doelgroepen 25

О нидерландских глаголах kennen и weten. 27

Het politieke taallandschap van België 32

Traditonele religieuze groeperingen in de Russische en Nederlandse literatuur: receptie en werkelijkheid 34

ИОСИФ БРОДСКИЙ **ВОЗДУХ С МОРЯ** **41**

Spelen met taal 42

Moppen 49

INTERNATIONAAL COLLOQUIUM
Neerlandistiek in Oost-Europa:
hedendaagse tendenzen en perspectieven voor ontwikkeling

Van 23 tot en met 25 oktober 2008 is in Pskov een internationaal colloquium gehouden met de naam “Neerlandistiek in Oost-Europa: hedendaagse tendenzen en perspectieven voor ontwikkeling.” Het colloquium werd gehouden in de Pedagogische staatsuniversiteit van Pskov (PGPU) en werd mede mogelijk gemaakt door de steun van de Nederlandse Taalunie.

Aan het colloquium namen 35 docenten deel uit maar liefst zeven landen: België, Hongarije, Nederland, Oekraïne, Rusland, Servië en Wit-Rusland.

In het kader van het colloquium werden er voor de studenten van de PGPU twee lezingen over lexicologie verzorgd en werd er voor hen een praktisch seminar gehouden.

Aai Prins (Nederland)

Over enkele bijzonderheden van Nederlandse verwensingen

'Je hebt een goed hart, maar het zou gebakken op je rug moeten hangen.'

Ziehier een stijlbloempje uit de door ons allen zo geliefde Nederlandse taal. Het betreft hier een verwensing van het soort dat over het algemeen niet op het lesprogramma Neerlandistiek van onze faculteiten staat, maar die in het dagelijkse taalgebruik in Nederland wel degelijk gebezigd wordt.

Een verwensing is, kortweg, iets akeligs dat je een ander toewenst. Het befaamde Nederlandse Woordenboek Van Dale koppelt aan een verwensing veelal een godlasterend element (blasfemie). Hier volgen enige begripsverklaringen:

Een verwensing is 1) een synoniem van een vervloeking en 2) een vloek.

Een vervloeking: 1) het vervloeken. 2) woord of woorden waarmee men vervloekt.

Vervloeken. 1) een vloek uitspreken over iemand, verdoemen.

Verdoemen: veroordelen, m.n. voor eeuwig veroordelen, naar de hel verwijzen.

Een vloek: oa.) een tot onheil strekkende uitspraak met magische kracht, een verwensing die strekt tot ondergang door een of onder aanroeping van een goddelijke macht, en o.a. een uitdrukking die een verwensing, m.n. een godslastering behelst, opzettelijk als zodanig gebruikt en die de naam van God of een heilige ijdel gebruikt.

Van Dale verbindt aan de verwensing dus altijd een element van godslastering, maar ik ben zo vrij om te beweren dat de verwensing voorts verbonden kan worden met een heel scala aan onaangename dingen die je een ander toewenst, van een hart dat gebakken (of in een andere populaire variant, gekookt) op iemands rug zou moeten hangen, tot de meest uiteenlopen ziekten aan toe, waar ik later nog op zal terugkomen.

Overigens kent genoemde verwensing met het gekookte en/of gebakken hart in Haagse kringen nog een uitbreiding, met als resultaat: 'Je hebt een goed hart, maar het zou gebakken/gekookt op je rug moeten hangen, en dan lekker laag, zodat de honden er goed bij kunnen.' Dit is dan een soort Nederlandse трехэтажный мат, zoals die in het Russisch ook wel voorkomt.

Voor de duidelijkheid wil ik nog wat termen nader toelichten die enigszins verwant zijn met de categorie verwensen. Wij onderscheiden op dit vlak:

schelden,: krenkende of beledigende woorden uitspreken, m.n. op heftige of ruwe toon.

scheldwoord: honend, beledigend (in verschillende gradaties) woord (sukkel, lul).

uitschelden: smadende, honende woorden, schimpwoorden toevoegen, met scheldwoorden overladen.

Dan zijn er nog de krachttermen (kut! fuck! shit! kelere!) waarbij het er niet om gaat iemand, al dan niet godslasterlijk, te beledigen; maar om het hart eens flink te luchten. Van Dale spreekt van 'een woord waarmee een emotie of stemming krachtig uitgedrukt wordt.'

Als wij te maken hebben met een godslasterlijke krachtterm, dan spreken wij weer van een vloek (verdomme! godverdomme! Jezus!).

En dan hebben we nog de schuttingwoorden, waarbij gedacht moet worden aan platte, obscene woorden (minus de scheldwoorden), zoals die door baldadige lieden wel op muren en schuttingen wordt achtergelaten zonder dat men daar iemand concreet mee op het oog heeft. Kut! voert daarbij de ranglijst aan.

Ik wil hier nader ingaan op de ontwikkeling van de godslasterlijke krachttermen tot een baaierd aan bastaardvloeken, en op Nederlandse verwensingen gekoppeld aan terminale ziekten, en op de voorliefde voor deze ziekten in het informele taalgebruik.

De godslasterlijke krachtterm, ofwel de vloek

In vroeger jaren, en vooral voordat de ontkerkelijking in Nederland een grote vlucht nam, werden vloeken als zeer krenkend ervaren. Tot op heden kennen wij een artikel in het Wetboek van Strafrecht

(artikel 147) dat 'smalende godslasteringen verbiedt die krenkend zijn voor godsdienstige gevoelens'. Daarin zijn wij niet uniek, natuurlijk. Neem het antieke jodendom: Leviticus 24:16 stelt de dood door steniging als straf op het lasteren van de naam van God. Ook in de islam was de traditionele straf voor godslastering de doodstraf. Vroeger stonden er ook in Nederland op godslastering boetes en strenge straffen, en hoewel we natuurlijk allang niet meer zo drastisch zijn, komt het met enige regelmaat toch wel voor dat er iemand naar de rechter stapt omdat Gods naam ijdel gebruikt wordt. Niet alleen waar het de islam betref, maar ook als de christelijke god het te verduren krijgt. Denk bijvoorbeeld aan het beruchte 'ezelsproces' uit 1966. De schrijver Reve werd in dat jaar voor de rechter gedaagd om een tijdschriftpublicatie waarin hij had verteld hoe hij zich de Wederkomst voorstelde: 'Als God zich opnieuw in Levende Stof gevangen geeft, zal Hij als Ezel terugkeren, hoogstens in staat een paar lettergrepen te formuleren, miskend en verguisd en geranseld, maar ik zal Hem begrijpen en meteen met Hem naar bed gaan, maar ik doe zwachtels om Zijn hoefjes, dat ik niet te veel schrammen krijg als hij spartelt bij het klaarkomen.' Reve werd overigens door de rechtbank vrijgesproken, een oordeel dat in 1968 door de Hoge Raad werd bevestigd.

Dit jaar nog is de Nederlandse Bond tegen het vloeken tevergeefs naar de rechter gestapt omdat in een televisieprogramma Jezus voor een aangelijnde hond werd uitgemaakt.

Traditioneel ligt vloeken dus gevoelig in Nederland.Voor gelovigen is de vloek Godverdomme uit den boze, immers, degene die zoiets zegt, vraagt letterlijk: God verdoem mij! (letterlijk geïnterpreteerd hebben wij hier ook te maken met een verwensing, die tegen de spreker zelf gericht is). Het is dan ook niet verwonderlijk dat vele vloeken/verwensingen zich tot tal van eufemistische varianten, zogenaamde bastaardvloeken, gingen ontwikkelen die tot op de dag van vandaag bestaan, en waarbij bij van sommige varianten veel Nederlanders al niet meer weten wat de godslasterlijke oorsprong van de bastaardvloek is. De afkorting g.v.d. zal door de meeste Nederlanders nog wel terug te leiden zijn tot Godverdomme. Ook wordt wel schertsend 'Gerritje Van Dalen' gezegd i.p.v. godverdomme. Mijn schoonmoeder, een goed katholieke vrouw zei weleens: 'Godfried Van Bouillon!' Pogingen van de reeds eerder genoemde Bond tegen het vloeken om de uitdrukking in het dagelijks spraakgebruik te vervangen door 'Rododendron', uiteraard gekozen vanwege de klankovereenkomsten, zijn tot op heden onsuccesvol gebleken.

De bastaardvloek daarentegen heeft wel ingang gevonden. Zo zijn er voor de vloek godverdomme de volgende bastaardvarianten aan te wijzen, waarbij zij aangetekend dat streng gelovigen ook het bezigen van bastaardvloeken afwijzen, terwijl zoals eerder gezegd veel Nederlanders de herkomst van deze bastaardvloeken allang niet meer kennen.

Dus, voor godverdomme (God verdoem mij)

gvd	potjandosie
godverdimme	godsamme
verdimme	goddomme
verdomme	gompiedompie
getverdemme	gosjepietj
getver	gosj
gotverdorie	godsalmekraken
verdorie	godverdegodver
potverdorie	getver
potjandorie	gatver
potverdomme	gets
potvolblomme,	gut
potverpillepap	

En afgeleid van *Jezus*:	*gatverjesses*
jeetje	*jeminee* (uit: *Jesus Dominus*)
jee	*jeetje mina*
tjezus	*jemie*
tjee	*tjeminee*
jesses	*tjeempie*
jasses	*jemig*

De lijst van bastaardvloeken is hiermee waarschijnlijk niet compleet.

Overigens worden niet alleen de Vader en Zoon tot bastaardvloeken omgewerkt. Ook andere Bijbelse figuren hebben het moeten ontgelden. Ik weet nog uit mijn eigen jeugd dat 'Mozes!' een uitroep van verbazing was, ook wel afgekort tot 'Mo!' en 'Mo hé!'

In de jaren ’80 is hier via een populair televisieprogramma nog de variant ‘Mozeskriebel!’ aan toegevoegd.

Dat voor wat betreft de bastaardvloeken.

En dan nu enkele woorden over een typisch Nederlandse manier van verwensen en schelden. Duitsers hebben in hun scheld- en verwensgedrag een voorkeur voor anale zaken (Arschloch, leck mir am Arsch, Scheisse), Amerikanen beperken zich veelal tot anale zaken (asshole) en de geslachtsdaad (fuck you, what the fuck etcetera). En in dat opzicht staan zij niet ver van de Russische vuilspuiters. Engelsen en Fransen hebben het ook graag over poep (shit, merde) en ze verwijzen eveneens graag naar geslachtsdelen (wat de Russen overigens ook niet vreemd is). Naar verluidt zijn de Noren nog het braafst in dat opzicht en hebben zij een bezadigd verwens- en scheldgedrag waarin de hel en de duivel de boventoon voeren.

In het gebruik van krachttermen/verwensingen en vloeken door Nederlanders laat zich een duidelijke verschuiving tussen de generaties zien. Onder de 55-plussers overheersen de religieuze vloeken en of bastaardvloeken, terwijl de jongere generaties meer en meer gebruik maken van de seksuele woordenschat. Voor de jongeren hebben religieuze vloeken/bastaardvloeken veel minder emotionele waarde. Zij verkiezen daarom liever obscene woorden om te kunnen vloeken. Woorden als fuck, shit en kut, lul, zak scoren het hoogst onder de jongeren. De grove woorden die we op televisie horen zijn steeds minder religieus van aard. Wel neemt het aantal obscene scheld- en schuttingwoorden, toe.

Een uniek aspect aan het Nederlandse vloeken/verwensen, en wat werkelijk nergens anders ter wereld op die schaal voorkomt, is dat de Nederlanders een ander graag een terminale ziekte toewensen of iemand in hun gescheld uitmaken voor een lijder aan een dergelijke ziekte:

Scheldwoorden

kankerlijer	die kankermarokkanen
tyfuslijer	kankerhoer
kankertyfuslijer	kankerwijf
klerelijer (van cholera)	tyfushoer
aidslijer	tyfushond
pleurislijer	tyfusvent

Basale Verwensingen

krijg de pleuris/de tyfus/ de klere/ de polio/ de kanker/ de tering/ de pokken/ de vlektyfus/ de sief

krijg de vinketering (van vliegende tering)

krijg de kanker/aids achter/aan je hart

Schertsende verwensingen

Krijg de fietsentyfus

Krijg de tyfus aan je tenen

Krijg de betontyfus achter je hartkleppen (naar analogie van betonrot)

Krijg de roodkoperen klarinettyfus, dan kan je je de kanker poetsen

Krijg de kopertyfus, dan kun je je de kolere poetsen

Krijg de schijttyfus

Krijg de malariatyfus

Krijg de slangentyfus, dan kan je kronkelen

Krijg de touwtyfus, dan kan je pluizen

Krijg de touwtyfus, dan kan je (uit)rafelen

Krijg de vlektyfus (in de Tweede Wereldoorlog was zwarte vlektyfus onder schooljongens overigens een scheldnaam voor de NSB. De leden van de NSB droegen zwarte hemden).

Krijg de kanker-tyfus,

Krijg de kanker-tering-tyfus,

Krijg de kanker-tyfus-tering-pokken-pest

Een taalkundige, onderzoeker van het verwensen met ziekten, noteerde ooit in een rapport: ‘Toen ik op een regenachtige dag de trambestuurder had gegroet en opmerkte dat er zoveel mensen chagrijnig waren met zulk weer, merkte de trambestuurder op (om acht uur ’s ochtends): ‘Nou, meneer, ik heb vandaag al alle siektes gehad.’

Het aantal variaties en uitbreidingen is schier eindeloos:

Ze moeten dat tuig kankerhard doodschieten

tief op! pleur op! kanker op! (donder op!)

kankerzooi (rotzooi)

teringzooi

tyfuszooi

pokkewerk (rotwerk)

tyfusweer (rotweer)

pokkeweer

tyfuswerk

de tyfus hebben/krijgen aan (een hekel hebben aan iets/iemand)

een pokkehekel (kolere/klerehekel) hebben aan

zich de tyfus/ de pleuris schrikken (erg schrikken)

kankeren (mopperen)

zich de pleuris werken (hard werken)

zich een/de beroerte schrikken (erg schrikken)

Een bekend 'schoolrijtje' luidt: nominativus, accusativus, ablativus, genitivus, vocativus, teringtivus, kankertivus, tyfustivus, klotetivus.

Krachttermen (al naar gelang de context positieve of negatieve verbazing uitdrukkend)

kolere!

klere!

tering!

Ziedaar wat het могучий голландский allemaal vermag. Ik weet niet goed of ik er als Nederlandse nu wel zo trots op moet zijn. Maar het is een interessant fenomeen. En ik ben erg benieuwd naar wat vertalers uit het Nederlands van dit soort scheldwoorden, verwensingen en bastaardvloeken bakken. Ook zou het interessant zijn om te onderzoeken waar onze preoccupatie met terminale ziektes vandaan komt en om te kijken naar de gradaties van 'ergheid' van de verwensingen: is het, sinds hiv en aids bij ons niet meer per se dodelijk zijn, minder erg om iemand 'krijg de aids' toe te voegen dan 'krijg de kanker'? Weten jongeren nog wel wat 'de pleuris' is? Is in Nederland vrijwel uitgebannen ziektes als 'pokken' en 'tbc' wellicht hetzelfde lot beschoren als de bastaardvloek? En is de bastaardvloek met de voortschrijdende christelijke ontkerkelijking misschien ten dode opgeschreven, of wordt hij door de in opmars zijnde islam gered?

Het lijken mij allemaal vragen waar nog menig Neerlandicus zijn tanden op kan stukbijten. En ik zie naar hun bevindingen uit.

Vladimir Belooesov
(Rusland, Moskou)

Nieuw Nederlands-Russisch Woordenboek

Objectief gezien is er een aantal redenen, waarom er een nieuw woordenboek zou moeten verschijnen.

Reden één. De eerste tevens de laatste uitgave van het Russisch-Hollands woordenboek in Rusland zag het daglicht bijna 50 (!) jaar geleden. Het boek, ongeacht zijn fouten, lacunes en tekortkomingen, is nergens meer te krijgen. Reden twee. Aanwezigheid van fouten, lacunes en tekortkomingen is een onontbeerlijk eigenschap van ieder levend woordenboek. Herziening en wijziging zijn geblazen!

Ik werk aan het wb in mijn dooie eentje nu al bijna 20 jaar. Met plezier en genoegen. Hoewel het op generlei wijze door iemand financiëel wordt ondersteund. Bij wijze van vergelijking: het gelijksoortige woordenboek van Honselaar werd door de NT financieel vet gesteund en met het voorbereiden van die dikke pil hielden zich 60 man bezig. Om zo'n instituut te onderhouden heb je natuurlijk geld nodig.

Er moest dus een andere visie ten grondslag van het nieuwe woordenboek worden gelegd.

1.Ideologie. Het wb werd volgens een conventioneel model van de jaren 50-60 van de XX eeuw geschapen. In dat opzicht moet het nieuwe wb redelijk gezuiverd worden.

2.Woordenlijst. Het nieuwe wb moet qua aantal woorden aanzienlijk worden uitgebreid. Het hele corpus, dat ik hanteer is nu al drie keer groter dan dat van het oude "Mironov".

3.Taboe's. In tegenstelling tot de Sovjet-tijden, toen vele dingen niet mogelijk waren, blijft voor mij nu maar één taboe – dat van gebruik van extreem grove woorden. Aanvulling geschiedt zeer gedozeerd.

4.Perfectief/imperfectief. Mij lijkt principieel belangrijk – en in tegenstelling tot andere wb'en - werkwoorden niet perfectief, maar imperfectief in te voeren. Ik beschouw het Russische onvoltooide infinitivus als basis voor andere lexicale derivaten (werkwoorden met prefixen).

5.Combinatievermogen. Nu kom ik tot het belangrijkste, wat de meeste wb'en missen – voorbeelden van woordcombinaties. Het gevolg hiervan trouwens is het zich oneindig uitdijen van het boek als geheel.

6.NAMEN: toponimie, persoonsnamen, realia. Vertalingen uit het Nederlands, vooral waarin namen voorkomen, laten, op z'n zachtst gezegd, te wensen over. Dat wordt verder het onderwerp van mijn betoog. Ik voel me altijd bedonderd en beledigd, als ik verdraaide, verkreukelde Nederlandse persoons- en plaatsnamen in Russische vertalingen tegenkom. Nederlandse namen in de Russische massamedia worden op een afschuwelijke wijze uitgesproken door de niets vermoedende presentators. Die namen worden op een afkeurenswaardige manier in de krant geschreven. Hoe komen al die gedrochten in het Russisch terecht? In het verleden waren dat slecht geletterde kooplui en ongeletterde vissers. Later - journalisten, sportlui, politici, m.a.w. mensen, die in ieder geval buiten wetenschappelijke taalkunde staan. Zij meenden na een tijdje te hebben vertoefd in de Lage Landen, dat ze de plaatselijke taal al behoorlijk onder de knie hadden. Sterker nog: zij gaan Nederlandse namen in de krant schrijven, zij spreken die namen uit op het tv-scherm. Dit allemaal doen ze buitengewoon onverantwoord en onverschillig, zonder te vermoeden dat ze niet adequaat zijn. Hun gedrag doet me denken aan mensen die smakken bij het kauwen, die nooit hun schoenen poetsen, die hun nek nooit wassen. Die kunnen je naïef vragen: "Vind je dat echt nodig"? Op school behoorden zij zeker niet tot de uitblinkers in vreemde talen. Jullie kunnen me terecht vragen: waarom worden buitenlandse namen misvormd? En wat is de rol van leraren, woordenboeken, beroepsvertalers in deze situatie?

Deze vraag kan ik ook aan mijn collega's stellen. De meesten zullen hun schouders ophalen, OMDAT HET DOOR HEN NIET BELANGRIJK WORDT GEACHT. De rest zal me beschuldigen van muggenzifterij.

Goed, je kunt natuurlijk smakken bij het kauwen, je kunt je schoenen nooit poetsen, je hoeft je nek niet te wassen – daaraan sterft men niet. Je kunt daarmee leven.

Ik persoonlijk kan niet zonder tegenzin Вондель, Шильп, Гольст, Ван Дам, Рудгер Хауер schrijven en uitspreken, omdat ik weet dat de rijke Russische taal in staat is die namen op een adequqte manier weer te geven: Фондел, Схилп, Холст, Фан Дам, Рютхер Хауер. Reeds in de tijd van Soemarokov (XVIII eeuw) hoorde men en schreef men al in de naam van Vondel terecht een "Ф" in het begin en geen "В"!!! De XX eeuw drukte daar helaas zijn negetieve stempel op.

Hetzelfde probleem van niet adequate weergave van buitenlandse namen bestaat in alle talen – Zweeds, Pools, Noors, Frans etc. Onkundige, niet doordachte en niet verantwoordde uitspraak (en spelling) zijn het gevolg van onverschilligheid, slechte beroepsvoorbereiding, gebrek aan motivatie, niet voldoende natuurlijke gehoorvermogen, te hoge eigendunk...

Lezers, die geen Nederlands kennen, vertrouwen de vertaalde teksten heilig. Zij kennen GEEN andere uitspraakmogelijkheden van namen.

Er zijn twee belangrijke Europese spellingsystemen – Cyrillisch en Latijns. Als wij uit een taal vertalen waar een ander spellingsysteem bestaat, maken wij minder fouten in het weergeven van inheemse namen. Er komen uitzonderingen voor (Peking - Beidzjing). Ik neem natuurlijk het geval, wanneer de vertaler het klankbeeld van een naam weergeeft "hoe dat in de oorspronkelijke taal klinkt" en niet "hoe het gespeld wordt".

Vertalers binnen ÉÉN spellingsysteem lopen meer kans om onjuiste uitspraak onder hun lezers bij te brengen. Wij in Rusland zijn in de bevoorrechte positie – wij kunnen Nederlandse klanken door middel van onze Russische klanken weergeven. Klanken, maar niet letters.

Sommige vertalers gebruiken in hun vertalingen BUITENLANDS klinkende namen, die niet NEDERLANDS zijn (bvb. Юдифь, МаГда, Агнес, Герман...). In het Nerderlands klinken ze anders. En er zijn Russische mogelijkheden, om die namen met behoud van hun Nederlandse klank weer te geven.

Er zijn naslagwerken, waarin aangeboden wordt buitenlandse namen TE VERTALEN. Niet dat je daarin namen vindt die met de Russische traditie CORRESPONDEREN, nee, je wordt dringend aanbevolen die namen te vertalen. De auteurs zijn Гиляревский en Старостин. Vraag dit boekje in de bibliotheek, geniet ervan. Zij kunnen je twintig keer gelukkig maken: zij schrijven over 20 Europese talen!!! Op gelijke manier. Zoiets ga ik in mijn wb niet doen.

Ik meen, dat je in een vertaling bepaalde "couleur local" moet creëren. De lezer heeft het recht om bepaalde Nederlandse smaak te proeven in een vertaling: "мефрау МаХда", "менЭйр Хрунефэлд", "Виллем фан Оранье" en niet "фрау Магда", "менеер Груневельд", "Вильгельм Оранский". Geografische plaatsen moeten ook herkenbaar zijn: niet «Снек» en «Херенвен», maar "Снэйк", "Хэйренфэйн". Neem een willekeurige landkaart van Nederland of België. Taste the difference. Proef het verschil.

Soms droom ik van een lezer die spontaan zou reageren op gevallen van onadequate weergave van namen. Die lezers zijn zoek.

Nederlandssprekenden zullen de naam van de bekende Deense taalkundige (4) Gunnar Bech [-k] nooit op een juiste wijze kunnen voorlezen. Men vergeet, dat de klankwaarde van GELIJK geschreven letters in diverse talen ANDERS is: een "ch" is in Engeland "tsj", in Frankrijk "sj", in Denemarken "k. IN TURKIJE SCHRIJVEN ZE BUITENLANDSE NAMEN ZOALS DIE IN DE ORIGINELE TALEN OOK KLINKEN, maar niet zoals ze in Amerika, Engeland of IJsland worden geschreven.

Zo'n poging heeft men ooit in een Nederlandse tekst gedaan. Die poging heeft GEEN wortel geschoten. Men vond die poging te ostentatief, te ongewoon en te grillig.

Theoretisch zijn er verschillende mogelijkheden denkbaar om schrijf- en uitspraakfouten in de te vertalen teksten te voorkomen: (a)namen van een transcriptie voorzien, (b)Engels- (Frans-, Pools etc.)sprekende lezer andere in het Latijnse schrift geschreven talen doen leren (Fins, Estisch, Portugees, IJslands, Azerbaidzjaans etc.). Hetzelfde toepassen op "Cyrillische" talen. (c)naslagwerken uitgeven met een geijkt weergave-systeem voor iedere taal. De laatste mogelijkheid lijkt me het meest acceptabel. Je moet adequaat weergeven wat je hoort. Lijkt zeer aanlokkelijk te zijn. Klinkt bijna als een wondermiddel...

Maar... Er zijn gevallen, die in het logisch gebouwde kader van mijn systeem niet passen. Bijvoorbeeld, door de grillige taalhistorische en culturele ontwikkelingen klinken de namen van de bekende apostelen in diverse culturele en talige circumstanses weer anders: iedere Rus kent de vier auteurs van het Nieuwe Testament – Иоанн, Марк, Матфей, Лука. Absoluut niet mogelijk en zinloos is de namen van deze vier evangelisten in talrijke culturele contexten nu op één geünificeerde manier te doen uitspreken. Niet mogelijk te verbeteren zijn ook sommige buitenlandse namen, die in het Russisch op een verkeerde manier versteend zijn: Лейпциг, Осло, Гаага... Soms, zeer zelden (!), verbeterd men de in de Russische traditie verankerde namen: НикоЗия werd НикоСия, Лос-АнЖелОс werd Лос-АнДжелЕс.

Mijn werkprincipe betreft vooral nieuwe in te voeren namen en de namen, die niet al te vaak worden gebruikt. Ik moet wel toegeven dat deze positie niet absoluut onwankelbaar is. Maar in ieder geval moet de scheefgegroeide traditie gestoord worden.

Ik stel me niet ten doel jullie op de hoogte te stellen van alle blunders, die onze vertaalde Russische literatuur rijk is. Mijn doel is zeer bescheiden: a) ik wil jullie behoeden voor betoverende magie van sommige "talenkenners" (bvb. journalisten, radio- en tv-presentators, auteurs van verdachte naslagwerken – Гиляревский, Старостин), b) neem alsjeblieft zo snel mogelijk in je practijk afstand van de "traditionele" wijze in de weergave van namen en realia.

> Het axioma voor mij is, en daar houd ik mij in mijn wb consequent aan vast, elke buitenlandse naam moet in de ontvangende taal (Russisch) qua klank het dichtst bij zijn origine staan. Grafische weergave daarvan hangt er volledig van af. Hierbij is een slaafse transliteratie ten zeerste afgeraden. Ik heb al eerder verteld van het verdachte erfgoed in de vorm van de scheef klinkende en vreemd geschreven namen en realia (ШилЬп, король Вильгельм, Ван Гог, Вондель, Круиф, Гус Хиддинк, РоГХеман, КортевеГ, Ван АГт, ЛУнс, Гауда (kaas, stad), Херенвен, польдер...). Al deze namen KUNNEN en MOETEN met bestaande Russische letters min of meer ADEQUAAT worden weergegeven. Vergelijk: Схилп, король Виллем, Фан Хох, Фондел, Крёйфф, Хюйс Хиддинк, Роххеман, Кортевех, Фан Ахт, Люнс, Хауда, Хэйренфэйн, полдер...

Ik vraag me af, waarom krijgen de Russische lezers in de XXI eeuw nog steeds fouten uit het onalfabete verleden overgeleverd? Verantwoordelijkheid daarvoor ligt aan ons. Wij zijn in tegenstelling tot kooplui en sportvolk ACADEMISCH opgeleid. De grote Russische profeet Poesjkin hekelde de toenmalige Russische realiteit: “Luiheid en gebrek aan nieuwsgierigheid behoren tot de nationale eigenschappen van het Russische volk”. Tot mijn grote spijt zijn de tijden in dat opzicht niet veranderd.

Ik hoor al een reactie: “Nieuwe spellingprincipe vormt een tegenstelling met wat we gewoon zijn”. Natuurlijk.

Maar wie moet wennen? Wie moet zijn gewoontes afleren? De nu zijnde generatie van vertalers en leraren.

De doorsnee lezer ontdekt voor zich slechts enkele veranderingen. Iedere Rus is in staat om i.p.v. “Снек, Гроте Кетен, Мидделбург, Амстелвен” “Снэйк, Хроте Кэйтен, Мидделбюрх, Амстелфэйн” uit te spreken. Studenten die nog geen Nederlands kennen, zullen de nieuwe regels LEREN. Later worden ze zelf vertaler. Gewapend met moderne en adequate taal-handgrepen.

Een grote verantwoordelijkheid ligt op de leraar, die niet alleen moet GOED gehoor hebben, feilloos kunnen articuleren. Die moet ook goed bepaalde problematische uitspraakbijzonderheden weten te verklaren. In GEEN één van de in Rusland bestaande leerboeken vind je HOE je te werk moet gaan met namen, realia, plaatsnamen om ze in het Russisch behoorlijk weer te geven. Men vindt dat NIET belangrijk. Men opereert met het onstervelijke opus van Gilarevski en Starostin.

In het kader van dit artikel vind ik niet mogelijk nader in te gaan op de concrete gevallen van “hoe het wenselijk is”.

Ik geef toe dat elk Nederlandse woord, dat uitgesproken en consequent opgeschreven is in overeenstemming met “mijn” regels, vroeg of laat naar de Russische uitspraakregels zich zal gaan schikken. Iedere taal is gestadig bezig zich te ontwikkelen. Wij spreken nu anders dan Peter de Grote dat deed. Nederlanders spreken ook anders dan hun voorvaderen 400 jaar geleden. Daarom stel ik voor: laten wij ieder woord, dat onze taal om één of ander reden “bezoekt” in de vorm introduceren, die - qua klank - het dichtst bij de originele uitspraak staat. In de vorm, die door een moedertaalspreker als herkenbaar Nederlands woord wordt ervaren. “Herkenbaarheid” moet het sleutelwoord worden voor iedere leraar, vertaler. Je kunt dus kiezen tussen de twee manieren van spreken – met of zonder accent. Het nieuwe woordenboek volgt de regels, die natuurlijk zijn en die helpen de Nederlandstalige namen te herkennen.

Wie oren heeft, die hore!!! (Math., 11:15)

Bibi Janssen

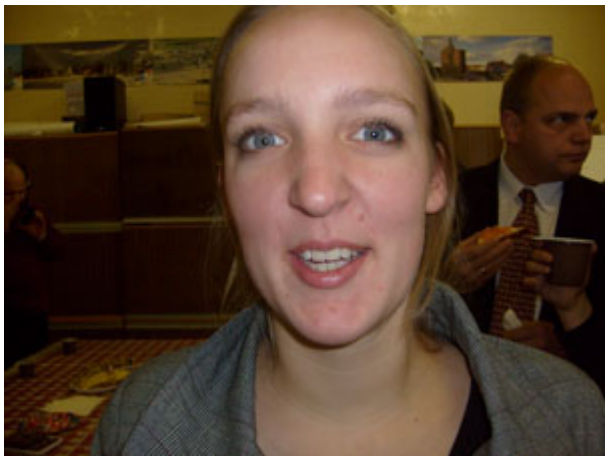

Nieuwe Woorden in de Nederlandse taal

De Nederlandse taal is een dynamische taal: een taal die zich voortdurend aanpast aan de veranderende wereld. Zo verdwijnen woorden uit het Nederlands, maar komen er ook elke dag weer nieuwe woorden bij. De taalgebruikers maken de taal. Nieuwe woorden verschijnen, dit zijn vaak woorden om actualiteiten en nieuwigheden beter te beschrijven. Dit betreft woorden voor dingen of processen die voorheen niet bestonden - of niet benoemd konden worden - of om woorden die een nieuwe samenstelling vormen.

De betekenis van deze woorden is soms meteen duidelijk. Wanneer het om een samenstelling gaat is begrip van de twee losse onderdelen genoeg om het woord te begrijpen. Dit geldt echter niet voor alle gevallen. Soms zelfs werkt begrip van de individuele onderdelen van een woord averechts, zoals in de volgende twee voorbeelden:

Drugsspray -detectiespray die verkleurt als hij wordt gespoten op voorwerpen of stoffen die met drugs in aanraking zijn geweest. (Verwachte betekenis: spray die drugs bevat)

Bosbelasting (de (v.); -en) AOW-heffing, genoemd naar Wouter Bos (1963), minister van Financiën in het kabinet Balkenende IV) (Verwachte betekenis: belasting die betaald wordt voor een stuk bos)

Nieuwe woorden geven soms dingen aan die tot voor kort niet bestonden, zoals een canonmuseum of een gsm-roman. Ook geven ze vaak dingen aan die niet gemakkelijk te begrijpen zijn zoals de hepivakantie, de kredietbom of het zelfbedieningskapitalisme.

Het begrijpen van nieuwe Nederlandse woorden vereist niet alleen kennis van de Nederlandse taal, maar vaak ook begrip van de Nederlandse mentaliteit, de actualiteiten en nieuwe ontwikkelingen in de Nederlandse samenleving. Vaak beschrijven de nieuwe woorden typisch Nederlandse dingen of processen, die willicht moeilijker aansluiten bij de denkwereld van niet-Nederlanders.

Nederlanders smullen van deze nieuwe woorden, maar begrijpen ze zelf ook vaak pas nadat ze de woorden in context hebben gehoord, of wanneer ze een definitie hebben gekregen. Het is dus totaal niet vreemd als u niet direct de betekenis van een u onbekend nieuw woord kunt geven! Als ik deze woorden zelf zie, krijg ik soms medelijden met mijn Russische vrienden die Nederlands studeren. Hoe leg ik ze nu uit wat een lokhomo is? Daarnaast is het vertalen van deze woorden naar het Russisch, Wit-Russisch of Oekraïens ook niet gemakkelijk. Hoe vertaal je 'rollatorspreekuur' of 'heftrucknek'?

Middels dit verhaal zou ik graag een klein overzicht geven van recente nieuwe woorden. Ik zal ingaan op de vraag hoe ze ontstonden, hoe ze in het jaarboek van Van Dale kunnen belanden, en hoe ze vervolgens in de grote van Dale opgenomen kunnen worden.

In Nederland zijn 'nieuwe woorden' erg populair. Elk jaar wordt er een verkiezing gehouden om het 'woord van het jaar te kiezen'. Het woord moet het betreffende jaar het best karakteriseren, en er onlosmakelijk mee verbonden zijn. Deze verkiezing wordt georganiseerd door Dagblad De Pers, Van Dale Lexicografie en het Genootschap Onze Taal. Via internet kunnen de Nederlandse burgers stemmen op hun lievelingswoord van de lijst. In 2007 zag de uitslag van de verkiezing er als volgt uit: Bokitoproof (1) Comadrinken (2), klimaatneutraal (3), slurptaks (4) lokhomo (5)

HOE ONTSTAAN NIEUWE WOORDEN?

De nieuwe woorden ontstaan vaak door nieuwe samenstellingen. De volgende nieuwe woorden zijn bijvoorbeeld allemaal samenstellingen: belmiep, sensatietelevisie, tokkiebuurt, hangbejaarde en jurkarabier. Soms verlenen merken of producten hun naam aan nieuwe woorden: bijvoorbeeld tomtommen en googelen. Ook afkortingen van bestaande woorden kunnen ook leiden tot nieuwe woorden: aso in asobak, asotelevisie. Daarnaast vormen leenwoorden uit andere talen, vooral uit het Engels een grote bron voor nieuwe woorden: blog, burgerbuddy, chillen, shopdaten.

Ook personen of instellingen kunnen nieuwe woorden lanceren. De politiek is traditioneel een van de grote taalvernieuwers. Denk aan woorden als bosbelasting en krachtwijk. Ook politieke en openbare debatten leiden tot het ontstaan van nieuwe woorden: Islamneutraal, Moslimziekenhuis.

Lexicografen zijn vaak voorzichtig met nieuwe woorden voorgesteld door politici: wanneer zij expliciet een woord voorstellen, willen ze met de introductie van dat nieuwe woord vaak een extra lading geven aan dat woord

Ook televisiemakers en reclamemakers vormen een bron voor nieuwe woorden, zo bedachten zij onlangs 'slaafvrij' en 'halalmeid'. Zo lanceerden Van Kooten en De Bie ooit doemdenken en regelneef,

nu totaal ingeburgerde woorden.

WANNEER KOMT EEN WOORD IN HET JAARBOEK VAN VAN DALE?

Elk jaar verschijnt in aanvulling op de Grote Van Dale 14e editie het Van Dale Jaarboek taal. De nominaties staan in het Van Dale jaarboek 2008, waarin zo'n 3650 woorden zijn opgenomen. Om in het jaarboek te verschijnen moet een woord zo'n zeven of acht keer voorkomen, in minimaal twee verschillende bronnen en verspreid over meer dan twee weken.

Door de democratisering van de media verandert de taal steeds sneller. Waar je vroeger alleen de belangrijke kranten had, heb je nu ook gratis kranten, internet (en dus sites als Spunk en GeenStijl) die nieuwe woorden leveren. Het woordenboek is waardevrij - erotische of platte taal kan dus ook worden opgenomen in het woordenboek.

In het Jaarboek taal 2008 komen wel 60 nieuwe woorden voor die beginnen met het woord 'klimaat' (van klimaatalarm tot klimaatzwendel)

In de laatste editie van de Dikke Van Dale (2005) stonden maar 20 woorden die met klimaat beginnen. De nieuwe 'klimaatwoorden' zijn ontstaan door het debat wat Al Gore is begonnen over het klimaat. Bijvoorbeeld: de schade aan het klimaat (klimaatschade), de bestrijding (klimaatpolitiek) of de ontkenning (klimaatscepsis) daarvan.

Deze nieuwe woorden kunnen mijns inziens leiden tot een Veranderde betekenis van het woord 'klimaat'. Door woorden als klimaatpolitiek en klimaatontkenner lijkt 'klimaat' nu te staan voor klimaatverandering, terwijl klimaat eigenlijk een neutraal woord is. Met klimaatontkenner wordt eigenlijk bedoeld: klimaatveranderingontkenner. Maar omdat dat een erg lang woord is wordt het ingekort, met als gevolg dat het woord 'klimaat' zelf een andere connotatie kan gaan krijgen.

WANNEER WORDT EEN NIEUWE WOORD IN DE DIKKE VAN DALE OPGENOMEN?

De driedelige dikke van Dale verschijnt ongeveer eens per 7 jaar, en bevat altijd zo'n 10.000 nieuwe woorden. Lang niet alle nieuwe woorden van de jaarboeken komen dus daadwerkelijk in de dikke van Dale terecht. Woorden moeten drie jaar lang hun bestaansrecht bewijzen. Maar zelfs als een woord drie jaar lang voorkomt, betekent dat niet automatisch dat het ook wordt opgenomen in de Grote Van Dale.

Samenstellingen worden bijvoorbeeld niet opgenomen als de betekenis ervan onmiddellijk duidelijk is, of als het een samenstelling betreft waarvan het betekenispatroon algemeen bekend is (proof bij bokitoproof).

NIEUWE-WOORDENKALENDER

Elk jaar verschijnt er in Nederland ook een nieuwe woordenkalender. In die kalender worden nieuwe woorden uitgelegd. Lokhomo, zelfbedieningskapitalisme, klimaatontkenner, kredietbom, comazuipen, breezerseks, bosbelasting – allemaal zaken die verwijzen naar dingen die een paar jaar geleden nog geen naam hadden.

Het is misschien een leuke tip voor zowel de Nederlandse neerlandici en niet Nederlandse neerlandici onder ons om deze nieuwe woordenkalender aan te schaffen. Daarnaast wordt er aan het eind van het jaar vast weer een verkiezing georganiseerd, en zullen wel ons kunnen laten verrassen door de genomineerde woorden.

Nieuwe Nederlandse Woorden

100-dagentournee tournee - waarbij bewindslieden door het land trekken om problemen op hun beleidsterrein op te sporen.

Bimbocultuur - cultuur waarin vrouwen zich conformeren aan het stereotype van de seksueel aantrekkelijke vrouw.

Bokitoproof -bestand tegen Bokito('s).

Bosbelasting - AOW-heffing, genoemd naar Wouter Bos (1963), minister van Financiën in het kabinet Balkenende IV.

Canonmuseum - nationaal-historisch museum, waarin aandacht besteed wordt aan de belangrijkste aspecten van de geschiedenis en cultuur van een natie.

Comadrinken -(comazuipen) - in korte tijd zo veel drinken, dat men in coma raakt, met name als trend onder jongeren.

Drugsspray - detectiespray die verkleurt als hij wordt gespoten op voorwerpen of stoffen die met drugs in aanraking zijn geweest.

Energiesnoeier - (in België) iemand die beroepshalve bij de mensen thuis energiebesparende werkzaamheden komt verrichten.

Ex-moslim - geloofsverlater die bewust afvallig is geworden van de islam en daar - ondanks het taboe op geloofsafvalligheid - openlijk voor uitkomt

GSM-roman -roman die vanaf een website op de mobiele telefoon gedownload en gelezen kan worden

Halalmeid - moslima, jonge islamitische vrouw. Genoemd naar het programma Meiden van halal.

Hepivakantie -schoolvakantie tussen Hemelvaart en Pinksteren

Islamneutraal -(van woorden e.d.) - geen waardeoordeel ten opzichte van de islam behelzend.

Joods-christelijk - (van een cultuur, een culturele traditie) gekenmerkt door de gedeelde waarden van het jodendom en het christendom, dat geworteld is in en voortkomt uit de joodse traditie.

Klimaatbubbel - overspannen aandacht voor het klimaat en voor de veronderstelde klimaatverandering.

Klimaathypotheek - hypotheek tegen gunstige voorwaarden voor klimaatvriendelijk gebouwde woningen.

Klimaatontkenner –iemand die het optreden van klimaatverandering als gevolg van menselijk handelen, m.n. de mondiale opwarming van de aarde, ontkent

Klimaatmoe - moe van de media-aandacht voor de veronderstelde klimaatverandering en de mogelijke gevolgen daarvan.

Klimaatzwendel - moedwillig verkeerde voorlichting over klimaatverandering en de oorzaken daarvan.

Knieslot - slot dat boeven en psychiatrische patiënten op verlof omkrijgen en dat op afstand te bedienen is door de begeleider, bedoeld om ontsnapping te voorkomen.

Krachtwijk - achterstandswijk waarvan de economische en sociale ontwikkeling door de overheid wordt gestimuleerd.

Kredietbom - financieel risico dat verband houdt met risicovolle kredieten, verstrekt aan mensen bij wie de kans bovengemiddeld groot is dat zij niet in staat zullen zijn de rente te blijven betalen of de schuld af te lossen.

Lokhomo - undercoveragent die zich als homo presenteert om potenrammers tot geweld uit te lokken om hen te kunnen aanhouden.

Moslimziekenhuis - waar patiënten volgens de regels van de islam worden behandeld en verzorgd.

Opacriminaliteit -criminaliteit door ouderen, met name 55-plussers.

Prachtwijk - sterke en economisch gezonde wijk die zich dankzij overheidsstimulering uit een voormalige probleem- of achterstandswijk heeft ontwikkeld.

Pretbelasting - voor (extra) omzetbelasting op vermakelijkheden zoals kermisattracties.

Professorenkabinet - kabinet met veel academisch gevormde bewindslieden.

Reltoerist - iemand die zich begeeft naar een plaats waar rellen zijn om daaraan te kunnen deelnemen.

Ruimtehotel - hotel waar ruimtetoeristen kunnen verblijven.

Slaafvrij zonder gebruikmaking van slavenarbeid (geproduceerd): slaafvrije chocolade

Slurptaks - heffing op auto's die veel brandstof verbruiken.

Verwildersen - in politiek opzicht gaan lijken op of zich aansluiten bij de politieke standpunten van Geert Wilders, de oprichter en voorman van de PVV (Partij voor de vrijheid).

Weigerambtenaar - ambtenaar van de burgerlijke stand die weigert om homohuwelijken te sluiten.

Wilfen - surfen op het internet waarbij men niet meer weet naar welke informatie men op zoek was.

Zelfbedieningskapitalisme - kapitalisme waarbij bestuurders van grote organisaties in staat zijn zelf de beloning voor hun werkzaamheden te bepalen.

Andrei Ignatenko (Rusland, Moskou)

Nederlands en Afrikaans: overeenkomsten en verschillen

Afrikaans stamt van het Nederlands van de XVIIde eeuw af, of beter te zeggen van de dialecten die in de XVIIde en XVIIIde in de Lage Landen werden gesproken. Als schrijf- en cultuurtaal begon het Afrikaans in de tweede helft van de XIXde eeuw vorm te krijgen en pas later, in 1925, werd het officieel als staatstaal in Zuid-Afrika erkend naast het Engels.

Er bestonden altijd nauwe banden tussen het Nederlands en het Afrikaans. Zij zijn verwant en hebben gemeenschappelijke wortels. Dus het is logisch dat er veel overeenkomsten tussen beide talen te vinden zijn. En die overeenkomsten zijn in het oog lopend. Maar al vormt het Diets de fonologische, morfologische en lexikale basis van het Afrikaans, het Afrikaans vertoont veel afwijkingen van de normen van het ABN. In principe kan een Afrikaanse spreker zonder veel moeite Nederlands verstaan, en ook Nederlandse sprekers kunnen het Afrikaans redelijk begrijpen. Maar aan de andere kant zijn er veel identieke woorden en uitdrukkingen in deze verwante talen die vaak andere en zelfs tegenovergestelde betekenissen hebben. De zogenaamde valse vrienden. Sommige Nederlandse woorden en constructies klinken in de oren van een Afrikaner vreemd en archaïsch. Omgekeerd uiteraard ook.

In dit korte artikel ga ik me beperken tot een aantal voorbeelden uit het Afrikaans die volgens mij het meest kenmerkend zijn en de verschillen kunnen illustreren die tussen deze twee zustertalen bestaan.

Woordvolgorde

De woordvolgorde in zinnen is in het Afrikaans in principe hetzelfde als in het Nederlands. Er zijn echter constructies in het Afrikaans die in het Nederlands onmogelijk zijn en andersom. Zo kun je de zin: “Ik denk dat hij dit gezegd heeft” op twee manieren in het Afrikaans vertalen. Dit komt door het onderschikkend voegwoord “dat” dat in het Afrikaans kan uitvallen. In het Afrikaans kun je deze zin vertalen als: “Ek dink dat hy dit gesê het.” (als in het Nederlands) en “Ek dink hy het dit gesê”. Maar de Nederlandse woordvolgorde: “Ik denk dat hij dit heeft gezegd” is in het Afrikaans onmogelijk.

Dubbele ontkenning

Een van de kenmerke van het Afrikaans is de uitdrukking van de ontkenning door midddel van twee negatieve woorden. Dit verschijnsel kwam in de Middeleeuwen in de andere Germaanse talen, bv. In het Middelnederlands voor. Bijvoorbeeld:

Ek sal nie met hom praat nie. (Ik zal niet met hem praten)

Ek kan hom nêrens vind nie. (Ik kan hem nergens vinden.)

Ons kon nie voorkom dat ander mense ook die verkeerde pad kies en kosbare tyd verspil nie. (We konden niet voorkomen dat andere mensen ook de verkeerde weg kozen en kostbare tijd verspilden.)

Terwijl het bij de tweede *nie* duidelijk is waar deze geplaatst moet worden, heeft de eerste *nie* geen vaste plaats. Een belangrijk verschil met het Nederlands is dat de plaats van deze eerste *nie* betekenisverschillen met zich kan meebrengen, wat geillustreerd wordt door de volgende zinnen:

Die seuns wil nie môre vroeg op die plaas gaan visvang nie. (De jongens willen morgenvroeg niet gaan vissen op de hoeve.)

Die seuns wil môre nie vroeg op die plaas gaan visvang nie.(De jongens willen morgen wel gaan vissen op de hoeve, maar niet te vroeg.)

Die seuns wil môre vroeg nie op die plaas gaan visvang nie.(De jongens willen morgenvroeg wel gaan vissen, maar niet op de hoeve.)

Die seuns wil môre vroeg op die plaas nie gaan visvang nie.(De jongens willen morgenvroeg wel naar de hoeve gaan, maar niet om te vissen.)

Als de hoofdzin en de bijzin beide ontkend worden, gebruikt men drie *nie's*.

Sy het my nie ingelig dat sy nie die boek gaan koop nie.

(Zij heeft mij niet ingelicht dat zij het boek niet gaat kopen.)

De imperatief wordt in het Afrikaans op dezelfde manier gevormd als in het Nederlands, maar bij de negatieve imperatief gebruikt men steeds moenie.

Moenie huil nie! (Huil niet!)

Moenie loop nie! (Loop niet!)

Imperatieven met "gaan" en "loop" worden in het Afrikaans ook anders gevormd:

Gaan haal die kind. (Ga het kind halen.)

Loop pluk appels. (Ga appels plukken.)

De Nederlandse constructie "zitten/liggen/staan +te + infiniftief" wordt in het Afrikaans ook anders gevormd:

Hy lê en lees in sy bed. (Hij ligt in z'n bed te lezen.)

Ons het met my vriend in die kroeg zit en drink. (Wij zaten met mijn vriend in het café te drinken.)

Reduplicatie is zeer typisch voor het Afrikaans:

Ek kan dit fluit-fluit doen. (Ik kan het zonder moeite doen.)

Een opvallend kenmerk in de Afrikaanse taalstructuur is het gebruik van het voorzetsel "vir" voor bepaalde indirecte en directe objecten:

Hy het 'n ruiker vir haar gegee. (Hij heeft een ruiker aan haar gegeven.)

Ek het vanoggend vir Jannie raakgeloop. (Ik ben vanochtend Jannie tegengekomen.)

Ten gevolge van de strijd die de toonaangevende schrijvers, journalisten en taalkundigen tegen de invloed van de Engelse taal en cultuur hebben gevoerd, zijn er veel **neologismen** in het Afrikaans ontstaan. Het volgende lijstje bevat Engelse leenworden die in het Nedelands wel gebruikt worden en hun equivalenten in het Afrikaans die of vertaald of kunstmatig geschapen zijn:

Computer – rekenaar

Box – vuisgeveg

Starter (auto) - aansitter

scooter – bromponie

bridge (kaartspel) – brug

bar – kroeg

interviev – onderhoud

hobby – stokperdjie

film – rolprent

trainer – afrigter

topscorer – baas-puntemaker

best-seller – blitsverkoper

surfen – brandery

toples - bostukloos

panty - broekiekouse

striptease – ontkleevertoning

Valse Vrienden zijn Nederlandse woorden die ook in het Afrikaans voorkomen, maar die in het Afrikaans nét iets anders betekenen. Bij de ontmoeting van Nederlandssprekenden met Afrikaanssprekenden kunnen zich wel eens grappige spraakverwarringen voordoen. Het gaat dus bij deze valse vrienden om een semantische verschuiving die sommige woorden hebben meegemaakt waardoor er nu een grappig effect ontstaat. Hieronder volgt een lijstje van Nederlandse woorden en hun betekenissen in het Afrikaans:

Aardig = misselijk, naar

Dam = stuwmeer

Kaal = naakt

Vies = boos

Romp = rok

Gemeente = kerk(gemeente)

Leeraar = dominee

Vaak = slaperig

Beesten = koeien

Klip = steen

Rat = versnelling

Fokken = geslachtsgemeenschap hebben (plat)

Bij het lezen van dit soort koddige lijsten van verschillen kan de valse indruk worden gewekt dat er een onoverkomelijk grote gaping tussen het Afrikaans en het Nederlands is ontstaan. Niets is minder waar! Het Afrikaans staat nader aan het Algemeen Beschaafd Nederlands dan, bijvoorbeeld, de dialecten van Antwerpen of Brugge.

Jevgenija Jarmisj

Nationale T. Sjevtsjenko universiteit te Kiev

promovenda

Moderne Nederlandse literatuur:

multidisciplinaire aanpak

De aanpak waar ik een toelichting op wil geven is het New Historicism. Deze methode, uit engelstalige gebied afkomstig, is reeds bekend in de nederlandstalige literaire kringen – in 2007 tijdens het Eerste Congres Nederlandse literatuur aan de Universiteit van Amsterdam werd dit thema in een aparte sectie besproken. In deze zitting ontstond de vraag – of het New Historicism (het Nieuwe Historisme) als 'reddende engel' in de moderne literatuurwetenschappelijke situatie kan worden beschouwd.

Voordat de wetenschapper het New Historicism als zijn leesmethode gaat gebruiken moeten ze een aantal vragen beantwoorden, met name ***waar het verschil ligt tussen het 'oude historisme' en het nieuwe.*** Met andere woorden wat onderscheidt de traditionele cultuur-historische aanpaak van het nieuwe historisme? Dit verschil is tussen monoloog en dialoog, aldus Pieters. Terwijl een traditioenele wetenschapper is gewend een literaire stuk buiten een context te bekijken, in het geval van een nieuwe historicus is het andersom – het context wordt in acht genomen en bestudeerd samen met de tekst. Als goede voorbeeld kan ik de naam van Frederick Jameson. Hij ziet het context (namelijk de) ideologie niet als eenheid maar als een set van belangrijkste elementen die de hoofdrol in het maatschappelijke leven spelen. Die elementen genoemd in Jamesons artikel 'Postmodernism, or the Logic of Late Capitalism' zijn als volgt: geschiedenis, economie en politiek. In verband met het laatste suggereert Jameson een term **politieke onbewust** – de vorm is inderdaad ontleend aan Jungs 'collectieve onbewust'. Jameson verklaart deze term als onbewust alomtegenwoordige aanwezigheid van politiek. Hoewel een schrijver die bezig is met zijn meesterwerk de politieke gebeurtenissen bewust mag negeren, onbewust werkt die negatie op hem heel anders, en dat is duidelijk te zien in zijn werken. Wij zijn allemaal in vaste greep van politiek zonder het zelfs te merken.

Om de visies die in het theoretische kader uitgeledg zijn te illustreren heb ik voor het verhaal van W.F. Hermans 'Naar Magnitogorsk' gekozen. En hier komt Frederic Jameson ons weer te hulp – zijn term cognitieve cartografie suggereert dat alle geografische namen die in een tekst voorkomen worden beladen met extra informatie. Dit is een soort synthese tussen aardrijkskunde en onze kennis, aldus Jameson. Deze namen worden allereerst geassocieerd met het land of terrein waarmee in verband deze naam opkomt. Vanaf het begin komt zo'n naam in de tekst – Magnitogorsk. Een onbekende naam voor meeste Nederlanders, natuurlijk, die meteen de aandacht van lezer trekt. De naam Magnitogorsk is eveneens beladen met ideologische en politieke beginselen. Iedereen weet nu hoe de stand van zaken was in de Soviet Unie, hoe het staatsysteem was ingericht, wat geloofde het volk en waaraan het dacht en wat dat betekende voor zijn wereldbeschouwing. Als wij er vanuit gaan dat de ideologie cultuur en gedrag bepaalt, dan kunnen wij onze meningen uiten en concepten te produceren met onze kennis van geschiedenis, wereldeconomie en politieke organisatie als uitgangspunt.

De sujetlijn van het verhaal is opgebouwd volgens het Cervantes-model – met een vreemdeling (in ruime zin van het woord) en zijn knecht en begeleider – analfabeet maar knap en trouw. In het werk van Hermans wordt echter dit patroon wat verbouwd – de vreemdeling, opgevoed op ouders praatjes over het communistische verweggistaan , zijn zoektocht uitvoerend komt ergens naartoe, waar hij niets concreets van weet en dat in hem niets anders dan weerzin oproept, speelt een rol van postmoderne Don Quixote. Zijn tolk, een aardige maar bescheiden vrouw representeert een verdraaid beeld van Sancho Panza – deze personage wordt traditioneel gezien als belichaming van de beste karaktertrekken van het volk. Zoals Sancho is zij in komieke tonen beschrijven – haar gestalte en haar taal in het bijzonder presenteren iemand die onder het begrip van 'homo soveticus' valt. Die twee figuren zijn de verwezenlijken van de irrealiteit of, nog meer, de absurdisme die in de stad heerst.

De interpretatie op het visuele niveau is verbonden met de Nederlandse traditie van afbeelding en scherp oog voor detailles. De inhoud van het verhaal 'Naar Magnitogorsk' heeft mij op het idee gebracht de 'visuele register' van het verhaal 'Naar Magnitogorsk' met behulp van de beroemde schilderij 'De Toren van Babel' van Pieter Breugel de Oude als een soort vergrootglas te bekijken. Om de analyse uit te voeren kies ik voor de volgende punten:

Het idee.

De bekende spreuk uit de Bijbel dat ter grond van het meesterwerk van Breugel ligt is een bewijs van menselijke laatdunkenheid en teleurstelling – de figuren op de schilderij staan radeloos en geschrokken voor een enorme constructie tevergeefs gebouwd. In

het verhaal komt lezer dezelfde radeloosheid tegen: de grooste magneet ter wereld uit ijdelheid gemaakt moet straks gestopt worden wegens kostbaarheid en onnutigheid.

De kleuristiek.

Roest, grijs, bruin zijn de meest voorkomende kleuren zowel op het schilderij als in het verhaal. De aandacht van toeschouwer of lezer wordt steeds vaker getrokken door de roestige onderwerpen die niemand meer gebruikt en de Toren van Babel die niemand gaat bewonen of andere gebruiksmogelijkheden ervoor vinden.

De organisatie – structuur.

Het idee van de orde en synthese staat centraal voor beide werken. De Toren van Babel vormt de voorgrond van het schilderij, met twee gelijke delen op de achtergrond. In het verhaal komt men het gelijke structuur tegen – het begrip van magneet vormt de kern en de voorgrond van het verhaal. De gebeurtenissen zelf dienen als achtergrond voor het idee – twee tijdperken – 'in Nederland' en 'in de Soviet Unie' zijn buitengewoon symmetrich ingericht – men kan de aantal paginas' zelfs tellen – er valt vijftien voor 'Nederland' en nog vijftien voor 'de Soviet Unie'.

Natalia Karpenko

Nationale Taras Sjevtsjenko-universiteit

Kiev, Oekraïne

Neerlandistiek in Oekraïne anno 2008

De bedoeling van dit artikel is een kort overzicht te geven van de neerlandistiek in Oekraïne. Ik spits me toe op drie gebieden, namelijk onderwijs, onderzoek en literaire vertalingen. Deze gebieden zijn mijns inziens symptomatisch voor de ontwikkeling van de culturele banden tussen Nederlandstalige landen en Oekraïne. Pas als zij bloeien, wordt er grond geschapen voor een volwaardige culturele uitwisseling. Pas met de kennis van de taal krijgt men een ware ingang tot een vreemde cultuur, een onderzoek ernaar getuigt van een duurzame en diepe belangstelling en literaire vertalingen brengen de vreemde cultuur dichter bij een groter publiek.

Onderwijs. Op dit moment zijn er twee vakgroepen Nederlands actief in Oekraïne, allebei in de hoofdstad Kiev. In de loop van de laatste jaren zijn er pogingen gedaan om een vakgroep Nederlands ook in andere steden – Odessa en Lviv – op te zetten, maar door gebrek aan continuïteit van de docenten zijn ze gestrand. Kiev geniet wel twee florerende vakgroepen Nederlands – één aan de Nationale Linguïstische Universiteit (zie afbeelding links) en één aan de Nationale Taras Sjevtsjenko-universiteit. De vakgroep aan de Nationale Linguïstische Universiteit bestaat uit in totaal 20 eerste- en tweedejaars studenten. In 2007 wordt Nederlands er meteen als hoofdvak gegeven. Momenteel wordt de hoofdaandacht geschonken aan de taalverwerving. In de komende jaren zullen de studenten echter ook andere vakken krijgen waaruit een complete filologische studie bestaat – de geschiedenis van het Nederlands, lexicologie etc. De enthousiaste docent van de studenten – Maxym Podyuk – is in 2007 aan de Staatsuniversiteit van Sint-Petersburg afgestudeerd.

De vakgroep aan de Nationale Taras Sjevtsjenko-universiteit heeft een langere geschiedenis en dateert uit 1984 toen dr. Alexander Dwoechzjilov (zie afbeelding hieronder) de eerste monografie in de toenmalige Sovjet Unie over de Friese taal publiceerde. Op basis van de daar uiteengezette grammatica ging hij eerst keuzevak Fries aan de studenten geven.De belangstelling voor de omgeving van het Fries – het Nederlands – heeft ook tot keuzevak Nederlands geleid. Vanaf 1994 tot nu toe wordt Nederlands als bijvak gegeven. In de tussentijd werden er tientallen deskundigen opgeleid waaruit er drie nu aan de Universiteit zelf les geven: Alina en Iryna Feoktistova en Natalia Karpenko.

De huidige vakgroep aan de Taras Sjevtsjenko- universiteit (zie afbeelding links) bestaat uit 9 tweedejaars studenten. Met de hulp van de Oekraïense docenten Nederlands concentreren ze zich nu voornamelijk op de taalverwerving. De moedertaalspreker gastdocente Ruth Hoornveld geeft ze conversatieles. In de eerste studiejaren bedt het leerprogramma korte cursussen kennis van land en volk in: de Nederlandse geschiedenis, Nederlandse muziek, Nederlandse film etc. Later krijgen de studenten de mogelijkheid zich in de theoretische achtergrond van het Nederlands te verdiepen. Voor vakgroepen aan beide universiteiten geldt dat ze zeer actief zijn in de Nederlandse/Vlaamse culturele evenementen in Kiev, ze nemen deel aan de conferenties en congressen van D.O.E.N. en wonen zomercursussen in Nederland en Vlaanderen bij.

Onderzoek. Oekraïne kent geen grote geschiedenis van onderzoek naar de Nederlandse taal en literatuur. In 1972 verdedigde V. Dantsjev in Lviv zijn proefschrift over de dramaturgie van Joost van den Vondel. Het heeft bijna 35 jaar geduurd voordat twee oud-studenten van de Taras Sjevstjenko-universiteit een nieuw onderzoek naar de Nederlandse literatuur in onze streken gingen uitvoeren: Natalia Karpenko bestudeert nu structureel-semiotisch het mythologeem van de dood in de Nederlandse poëzie van de Gouden Eeuw, en Jevgenija Jarmisj bekijkt de posmodernistische Nederlandse proza vanuit het invalshoek van New Historicism.

Taalkundig werd het Nederlands onderzocht in Oekraïne ook door maar een wetenschapper – Ja.Dovhopoly uit Lviv die zijn lexicografisch onderzoek naar de 9de editie van het Van Dalewoordenboek onder begeleiding van de Sint-Petersburgse neerlandicus I.B.Bratus heeft uitgevoerd. Momenteel werkt Iryna Feoktistova, ook een oud-studente van de Taras Sjevtsjenko-universiteit, in haar proefschrift aan de ontkenning in het Nederlands en het Duits.

Een aparte aandacht verdient het leerboek ‘De beknopte geschiedenis van de Nederlandse literatuur’ die door de docenten van de Taras Sjevtsjenko-universiteit werd geschreven en in 2002 uitgegeven. Het boek is tot stand gekomen als resultaat van jarenlange ervaring in het onderwijzen van de Nederlandse literatuur aan de universiteit.

Literaire vertalingen. In de afgelopen 10 jaar ontstond er werkelijk een school van vertalers uit het Nederlands in het Oekraïens. Onder de vertaalde boeken zijn ‘De procedure’ en ‘Sigfried’ van Harry Mulisch, ‘Allerzielen’ van Cees Nooteboom, ‘De valse dageraad’ van Jan van Aken, ‘Pelikan Bay’ van Nelleke Noordervliet, ‘Het bevroren vuurwerk’ van Belcampo, de Nederlandse sagen en legenden etc. etc. De vertalingen worden als afzonderlijke boeken en in tijdschriften uitgegeven.

Steunend op deze tradities groeien er steeds nieuwe neerlandici op die een culturele kloof tussen Nederlandstalige landen en Oekraïne gaan dichten. Nu zijn Kievse oud-studenten onder het personeel van ambassades en culturele bemiddelaars te vinden, ze tolken, vertalen en doceren.

Liudmila Pavlova

Idioomwoordenboek voor Russischsprekende studenten

Mijn werk staat nog aan het begin. Zoals iedereen besef ik dat echte taalverwervingswerk begint pas als de studenten meester van de basisprincipes van de grammatica zijn, d.w.z. wanneer zij autentieke teksten beginnen te lezen. Dan is de tijd voor 'idioom', die de moedertaalspreker met de paplepel ingegoten heeft gekregen en dus automatisch correct produceert, maar die aan de anderstaligen ongelooflijk veel tijd en energie kosten.

Het lexicon van een taal bevat tal van 'geprefabriceerde', kant-en-klare grotere (dan woorden) eenheden met hun eigen semantiek en hun eigen gebruiksmogelijkheden. Volgens sommige liguisten worden bepaalde soorten vaste verbindingen sneller, dus anders verwerkt worden dan nieuwe woordcombinaties. Dit is correct voor moedertaalsprekers. Maar dat is geen geval voor anderstalige studenten. Enerzijds, zijn deze vaste woordcombinaties heel belangrijk en nooodzakelijk voor een grondige kennis van het Nederlands. Anderzijds, is dat niet altijd zo makkelijk voor Russisch sprekende studenten te begrijpen waar een idioom in de tekst is gebruikt, wat het betekent en hoe het vertaald moet/kan worden. Het begrijpen van een idioom kan in sommige situaties op hun intuitie gebaseerd woorden.

We hebben als taalgebruiker onze eigen ervaring verkregen via sociale- en cultuurpatronen; via de milieus waarin we verkeren. Studenten (en niet alleeen zij, maar iedereen) relateren nieuwe kennis altijd aan informatie waar zij al bekend mee zijn. Bij de Nvt-leerder speelt zijn eigen onzichtbare cultuurteksten (in dit geval cultuurteksten van het Russisch) mee in de interpretatie. En ... hij maakt fouten. Dat kan geillustreerd worden aan de hand van de interpretatie van sommige Nederlandse idiomen die op Russische idiomen lijken. Bv. "met de neus in de wind lopen" begrijpen studenten nooit als "arrogant zijn", zoals in Nederlandse woordenboeken staat, want zij kennen erg goed het Russische idioom 'держать нос по ветру". Dit Russische idioom betekent 'zoals de wind waait waait zijn jasje' en wordt gebruikt in een andere situatie (rekening houden met de mening van machthebbenden, erg gevoelig ervoor zijn en gebruik ervan maken).

In het vreemdetaalonderwijs dat is gebaseerd op een structuralistische visie van taal ligt de nadruk op taal als systeem, als vorm, en niet als gebruik. Cultuur komt daardoor niet aan de orde, althans niet in relatie tot taal, want het uitgangspunt is dat de taal in principe los staat van de context. Taalonderwijs in erg in beweging de laatste tijd. En wij zijn allemaal aanhangers van de nieuwe tendenties, geloof ik: de taal met de cultuur te verbinden.

Natuurlijk heeft (of moet hebben) iedere vakgroep Nederlands in onze drie landen Van Dale Idioomwoordenboek. Maar dat is niet altijd binnen handbereik voor iedere student Nederlands. Zo'n Nederlands-Russisch idioomwoordenboek bestaat tot nu toe nog niet.

Het concrete doel van een Nederlands-Russisch idioomwoordenboek is het wereldbeeld aan Nvt-leerders te geven, dat in het Nederlandse mentaliteit bestaat en dat zich in het Nederlands weerspiegelt. Natuurlijk zal dat woordenboek geen vertaling van het Van Dale idioomwoordenboek zijn. In de eerste plaats omdat het laatste te omvangrijk is, en ten tweede omdat het Nederlands-Russisch idioomwoordenboek zal bestemd worden voor Nvt-leerders, die kennis met andere cultuur via de taal maken (met de Russische taal in hun achterhoofd) en die nieuwe voor hun cultuur met de cultuur van hun samenleving (soms zelfs onbewust) vergelijken.

Voor het woordenboek ga ik de meest voorkomende idiomen van het Nederlands kiezen op de basis van een aantal boeken van moderne Nederlandse en Vlaamse schrijvers (bv. Arthur Japin, Tessa de Loo, Hella S. Hasse enz.), kranten, prachtige Nederlandse films. Zelfs de vertalingen van boeken en films naar het Nederlands kunnen van nut zijn. (Ik kwam in de Nederlandstalige versie van onze tekenfilm 'Boeratino' een merkwaardige, in mijn oog veelzeggende vertaling van een vleermuis' woorden tegen. Die zegt 'De kust is veilig' om Boeratino gerust te stellen.)

Het nieuw Nederlands-Russisch idioomwoordenboek kan nu nog niet heel groot en omvangrijk zijn. Hiervoor kunnen eerst bv. 1000 Nederlandse meest voorkomende idiomen gekozen worden.

De struktuur van het woordenboek wordt door het doel bepaald (voor de Russischsprekenden). Daarom worden Nederlandse idiomen met de Russische vergeleken. Maar dat zullen natuurlijk zogenoemde fraselogische equivalenten zijn van bepaalde semantische velden. Bv. het semantische veld 'Niets doen, lui zijn'wordt in het Nederlands bepaald o. a. met de volgende idiomen: "met de duimen draaien", "op zijn achterste liggen", "met de armen over elkaar zitten", "uit zijn neus eten". Ze worden vertaald en vergeleken met de Russische 'лежать на печи, галок гонять, сидеть сложа руки' enz.

> Woorden zijn alleen neutral in het woordenboek, maar ze nemen altijd een bepaalde kleur aan, hebben connotaties in een communicatieve context. Er is namelijk ruimte voor interpretatie. De lezer moet correct interpreteren door de contextuele aanwijzingen van de schrijver te volgen. Culturele context van taalgebruik is het hele web van betekenissen, de assotiaties die mensen hebben, de ideeen en waarden van de omgeving waarin de tekst is geproduceerd. Bovendien kunnen idiomen een paar betekennissen hebben. Daarom moeten "voorbeelden" van het gebruik in het woordenboek gegeven worden zoals in het Van Dale idioomwoordenboek.

Resultaten van het onderzoek van Nederlandse zeeidiomen kunnen in mijn ogen ook van nut zijn voor het opstellen van het idioomwoordenboek voor Russischsprekende studenten. Deze groep idiomen telt ongeveer 500 woordcombinaties waarmee allerlei begrippen kunnen uitgedrukt worden. En dat is ook van belang, dat ze worden heel vaak gebruikt in het Nederlands. Daardoor wordt het beeld van de zee of van een varend zeilschip in de taal geschapen. Bv. treft een Nvt-leerder vaak de volgende idiomen: voor de boeg, in het kielzog, een boegbeeld zijn, achter de hand houden, als paal boven water, in zee gaan met iem., een neusje van de zalm, tussen wal en schip vallen.

Culturele waarden en ideeen die door taal worden gereflecteerd moeten de plaats in het woodenboek nemen.

Petra Couvée (Nederland)

Burgerschap in Nederland anno 2008

en de nieuwe Europeanen

Integratie en burgerschap is een onderwerp dat bovenaan de politieke agenda staat in Nederland. In de Tweede kamer heeft men zich de afgelopen jaren het hoofd gebogen over wat een echte Nederlandse burger is. Het antwoord op die vraag is inmiddels geformuleerd: alléén een actieve burger is een echte burger, ofte wel, van iedere Nederlander wordt maatschappelijke betrokkenheid verwacht.

Deze haast communitaristische visie op burgerschap staat haaks op de liberale opvattingen uit de jaren tachtig en negentig van de vorige eeuw waarbij de formele kant de boventoon voerde. Maar die tijden lijken voorgoed voorbij. Door de moord op de politicus Pim Fortuyn in 2001 en de filmer Theo van Gogh in 2004, is Nederland, als Doornroosje, wakker gekust uit de zoete multiculturele droom. De nieuwe strategie wordt het 'multi-culti-realisme' genoemd: het ademt een sfeer van realiteitszin, betrokkenheid en daadkracht.

Dit 'morele' burgerschap kan dus niet meer worden losgezien van het formele, juridische burgerschap. Het laatste jaar heeft dat onder andere vorm gekregen in een verplichte maatschappelijke stage in de hoogste klassen van de middelbare school en de Wet Inburgering (WI) waarin 'nieuwe' Nederlanders zelf verantwoordelijk gemaakt zijn voor de verwerving van taal en kennis van de Nederlandse cultuur.

Een van de mensen die in het integratiediscours bijgedragen hebben aan deze omslag is de Amsterdamse hoogleraar Paul Scheffer. In 2000 al rekent hij in NRC af met het gedoogbeleid, de laksheid en de elitaire houding van de linkse politiek. Het feit dat Scheffer zelf afkomstig is uit de PVDA maakte de opschudding alleen maar groter. In zijn artikel constateert hij dat de multiculturele samenleving als een kaartenhuis is ingestort: door eindeloos te gedogen - en in feite te verwaarlozen - is er een nieuwe sociale etnische onderklasse gecreëerd die zich in een cultureel isolement bevindt.

` De jonge hond van het huidige integratiedebat is de Rotterdamse socioloog Willem Schinkel. Hij vindt dat wij in Nederland massaal lijden aan hypochondrie. Uit angst voor terrorisme of uit xenofobie blazen autochtone Nederlanders de problemen met allochtonen enorm op. Ze maken het in feite erger dan het is. Daarbij meent hij dat het integratiebeleid mank gaat aan een fundamentele eenzijdigheid en ongelijkheid. Van de marginale groepen allochtonen wordt verwacht actief te integreren terwijl de dominante groep autochtonen op hun lauweren kan blijven rusten. Zijn pleidooi voor de invoering van een beleid dat zich richt op een gelijkwaardiger uitgangspositie vindt dan ook zijn weerslag in het nieuwe burgerschap.

Schinkels collega aan de Erasmusuniversiteit is de omstreden Zwitsers-Egyptische filosoof Tariq Ramadan. Auteur van een twintigtal boeken en adviseur van de Europese Unie voor moslimzaken, hangt Ramadan de zogenaamde Euro-islam aan: een Westerse islam die zich onafhankelijk van het Midden-Oosten dient te ontwikkelen. Dat betekent dat moslims zich in de West-Europese landen allereerst moeten houden aan de nationale wetten, maar binnen de ruimte die gecreëerd wordt door de vrijheid van godsdienst en meningsuiting kunnen zij zich houden aan hun geloofswetten. Dat komt er in Nederland op neer dat je islamitische scholen mag stichten, moskeeën mag bouwen en uitingen van je geloof mag tonen in de publieke ruimte, dit, bijvoorbeeld, in tegenstelling tot Frankrijk waar sinds enige tijd een hoofddoekverbod geldt op de scholen.

Maar hoe word je Nederlander én een echte burger? Zoals gezegd is participatie de nieuwe eis voor het Nederlanderschap. Dit is bekrachtigd in de Wet Inburgering die sinds 1 januari 2007 geldt. Daarin staat dat iedereen van buiten de EU tussen de 18 en 65 jaar moet inburgeren. Om je paspoort te krijgen, moet je eerst een soort rijbewijs halen: het inburgeringsexamen. Dit examen bestaat uit een Centraal gedeelte en een Praktijkexamen. Het centrale gedeelte wordt met de computer afgenomen. Maar voor het praktijkexamen moet je de boer op. Om aan te tonen dat je volwaardig kunt participeren in de Nederlandse maatschappij, moet je in de praktijk bewijzen verzamelen. Je wilt, bijvoorbeeld, aantonen dat je een rijbewijs kunt verlengen. Je gaat naar het gemeentehuis, verricht communicatieve handelingen die ervoor zorgen dat je een nieuw rijbewijs krijgt en als dat gelukt is, vraag je de ambtenaar om dat met een stempeltje op een bewijs te bevestigen. En zo verzamel je verder: aangifte doen, bankzaken, consultatiebureau, werk zoeken etc. Het nieuwe 'burgerschap' vraagt een wederzijdse inspanning van een ingeburgerde en een nieuwe Nederlander: in dit geval een geduldige ambtenaar en een actieve inburgeraar.

Maar hoe verhoudt dit alles zich tot de zogenoemde nieuwe Europeanen? In oktober 2007 werd er in de Tweede kamer fel discussie gevoerd in hoeverre de Oost-Europeanen moesten inburgeren. Het parlement oordeelde dat het onlogisch was dat 'een moderne Turk uit Istanbul wél moest inburgeren en iemand van het

Bulgaarse platteland níet'. Diezelfde week nog stelde Balkenende tijdens zijn wekelijkse persconferentie dat verplichte inburgering van Europeanen in strijd was met het principe van het vrije verkeer van werknemers binnen de Europese Unie. En daarmee leek de kous af. Polen, Bulgaren, Roemenen hoeven niet in te burgeren. Slechts als ze zich blijvend willen vestigen kan hun een inburgeringstraject door de gemeente aangeboden worden. Dat moeten ze in principe zelf betalen. Een som die kan oplopen tot 4000 euro waarvan bij behaald succes 70 procent kan worden teruggekregen. Maar willen ze wel inburgeren?

De meeste Oost-Europese werknemers in Nederland komen uit Polen. Hun aantal werd in augustus dit jaar geschat op 100.000. Bijna de helft is jonger dan 30 jaar. Met een loonniveau dat zes maal zo hoog ligt als in Polen biedt Nederland een aantrekkelijk arbeidsperspectief. Aanvankelijk werkten de Polen vooral in de land- en tuinbouw maar sinds ze zich vrij als werknemer mogen vestigen, stromen ze door naar de betere banen. Zo nam deze zomer een groep Poolse buschauffeurs dienst bij het Amsterdamse vervoersbedrijf om de gaten in het zomerrooster op te vullen. Toch gaat 'inburgeren' voor de meeste Polen niet direct op. Ze zijn bij wet niet verplicht en bovendien zijn het pendelaars. Ze komen uitsluitend voor werk en keren regelmatig terug. Burgerschap speelt zich voor de Polen vooral af rond de Rooms Katholieke kerk. De leeglopende Nederlandse kerken zitten dankzij de jonge Polen weer vol. Afgezien van her en der een incident door overmatig drankgebruik en geluidsoverlast, verloopt het contact tussen Nederlanders en Polen over het algemeen soepel, zó soepel zelfs, dat er onlangs met veel toeters en bellen een Poolstalige informatiesite bij het ministerie van Sociale Zaken werd gelanceerd.

De nieuwste Europeanen, Roemenen en Bulgaren, zijn nog vrij onzichtbaar. Sinds ze in 2007 tot de EU zijn toegetreden, nemen ze op hun beurt de plaats in van de Polen in de tuinbouw, boomkwekerijen en aspergeteelt in Brabant en Limburg. Voor hen geldt nu nog een overgangsregeling: zij mogen alleen in Nederland komen werken met een speciale tewerkstellingsvergunning. Eén groep springt eruit: een groeiend aantal Roemenen werkt tegenwoordig in het oer-Nederlandse beroep van de binnenvaart. Door de vergrijzing is er een tekort aan schippers ontstaan en de Roemenen spelen daar handig op in. Ze zijn bovendien zeer gewild vanwege hun flexibiliteit en hun ervaring op de Donau.

Integratie en inburgering gaan voor de nieuwe Europeanen dus nog nauwelijks op. Ze worden wel de nieuwe 'gastarbeiders' genoemd, met een parallel leven, deels in West-Europa, deels thuis in Oost-Europa. Hun voorgangers, de Marokkanen en de Turken, participeren inmiddels volop en geven gestalte aan het nieuwe Nederland: voetballers van Marokkaanse herkomst spelen in Oranje, de staatssecretaris van Justitie is van Turkse - en de zojuist benoemde burgemeester van Rotterdam van Marokkaanse afkomst. De vraag is, hoe lang het nog duurt voordat wij in Nederland de eerste kardinaal, vakbondsleider of voetbalcoach van Poolse, Roemeense of Bulgaarse komaf hebben?

Petra Couvée, docente Nederlands (taalunie) Moskou, feb-mei 2008

Boekenlijst & relevante sites

Paul Scheffer

'Het multiculturele drama' in: NRC, 29 januari2000.

(http://www.nrc.nl/W2/Lab/Multicultureel/scheffer.html) Het land van aankomst. Amsterdam, De Bezige Bij, 2007.

Willem Schinkel

Denken in een tijd van sociale hypochondrie, Klement, 2007

De gedroomde samenleving, Boekencentrum, 2008

Tariq Ramadan

Homepagina: http://www.tariqramadan.com/spip.php?lang=en

Erasmusuniversiteit: http://www.eur.nl/fsw/ramadan

Sites

* Wet Inburgering (WI)

www.wetten.nl

* Sites over inburgeren

http://www.inburgeren.nl/

http://www.hetbegintmettaal.nl/

http://www.inburgering.eigenstart.nl/

* de nationale inburgeringstest

http://www.teleac.nl/nationaleinburgeringtest/over.html

* hoe wordt actief burgerschap gepresenteerd?

http://www.etv.nl/ETV/Programma/burgerschap/burgerschap

* scholieren en actief burgerschap, vrijwillige maatschappelijke stages http://www.vrijwilligerswerk.nl

Maria Poesjkova (Rusland, Moskou)

Communicatief taalonderwijs in verschillende doelgroepen

Wij wonen allemaal in de wereld die snel aan het veranderen is. Mensen merken en voelen dat er wat verandert in de samenleving. Wij moeten hierop in een nieuwe paradigma reageren, maar wij blijven vaak in het oude paradigma denken. Wij als docenten merken dat studenten steeds meer zelf willen ervaren. In zo'n situatie moet de rol van de docent en de leermethoden ook veranderd worden. De vraag is hoe kunnen wij onze studenten daarmee helpen en wat de positie en de plaats van docent moet zijn. Iedereen heeft over communicatief onderwijs gehoord, iedereen doet er wat mee. De vraag is wat het communicatieve talenonderwijs precies betekend? Wat wordt er daarmee bedoeld? Het talenonderwijs moet communicatief karakter hebben. Het talenonderwijs moet de studenten voorbereiden op de situaties die zij in de praktijk kunnen tegenkomen. Met andere woorden moeten wij als docenten de praktijk binnen de klassemuren halen en onze studenten de repetitie te bieden van wat er buiten de klassemuren gebeurt. Dus is het talenonderwijs een generale repetitie om verder met zijn talenkennis de praktijk in te stappen.

De praktijk waar onze studenten straks mee te maken krijgen

En hier is het begin van heel veel vragen die beantwoord moeten worden. Wij als docenten werken in verschillende doelgroepen van studenten en cursisten. Meestal wordt er bij ons oud talenonderwijs methode gebruikt. Dat is grammatica-vertaal benadering. Doel van dit talenonderwijs is: kennis van grammatica om met behulp daarvan en met behulp de woorden schat de teksten lezen en vertalen. Daarbij wordt er heel veel geoefend in het aanpassen van grammaticale regels. Er wordt heel veel oefeningen gedaan. Er moeten correcte zinnen volgens een bepaalde regel gemaakt worden. Op zo'n manier wordt er geleerd hoe men deze regel toepast. Dan wordt er heel veel oefeningen gedaan waarbij de zinnen volgens formele grammaticale categorieën omgevormd moeten worden. Op zo'n manier wordt er geleerd deze categorieën toe te passen. Misschien is dat wel nuttig, als er sprake is over de opleiding van vertalers. Maar wij moeten wel rekening mee houden dat de grammatica-vertaal methode leidt niet vanzelf tot het kunnen doen van een mededeling en het kunnen vertalen van de tekst leidt niet vanzelf tot het kunnen verstaan en reageren op mensen. Om juiste methode te kiezen moeten wij goed beseffen, waar onze leerlingen de taal gaan gebruiken.

Naast de grammatica-vertaal benadering wordt er ook audiolinguale/audiovisuele methode gebruikt. Hierbij wordt er van de gesproken taal en niet van de geschreven taal uitgegaan. De taal wordt gezien als verbaal gedrag. De aandacht wordt vooral op de ontwikkeling van de spreekvaardigheid gericht. Deze benadering kan vooral in de groepen van cursisten gebruikt worden, omdat zij vaak heel snel moeten leren in vreemde omgeving te communiceren. Maar voor studenten is dat niet voldoende.

En dus door de ontwikkeling van het talenonderwijs wordt er een nieuwe methode uitgevonden-het communicatief onderwijs. Dat betekent dat het leerproces vooral op het kunnen overbrengen en begrijpen van de boodschappen moet gericht zijn. Student moet meer uit de ervaring putten om op basis daarvan kennis te construeren. Daarop is ook Socratische methode in het leren van grammatica gericht.

Student moet in de situatie gebracht worden waarbij het construeren van kennis en vaardigheid kan plaats vinden. Studenten moeten boodschappen overbrengen en boodschappen begrijpen. Natuurlijk, zijn er daarvoor verschillende kennis- en vaardigheid elementen nodig die de leerling in de betreffende taal succesvol kunnen leren communiceren. Kennis van grammaticaregels leidt alleen tot kennis van grammaticaregels. En leidt niet vanzelf tot communicatie training. Net als kennis van losse woorden leidt alleen maar tot kennis van losse woorden. Dat is helemaal niet genoeg voor effectief taalgebruik. Daarvoor is veel meer nodig en vooral gericht oefenen van echte communicatie.

Het leren communiceren eist veel tijd en aandacht. En hier komen wij aan tekort aan geschikte moderne leermaterialen. Die zijn er niet veel, en wij hebben geen leermaterialen in het Russisch. Dat is echt een probleem. Wij gebruiken vaak materialen die voor het actief leren communiceren heel weinig gelegenheid bieden. Hoewel de doelen van het communicatief onderwijs in het Raamwerk Taalnieveaus BVE worden vastgesteld. In termen van het Europees Referentiekader gaat het om verschillende niveaus van de taal beheersing. Daar staat het heel duidelijk dat er doet er niet toe hoeveel worden iemand kent, maar het gaat vooral om de mogelijkheid met de buiten wereld te communiceren. De taalvaardigheden worden niet meer gesplitst. Ze worden niet meer benaderd als een bepaald aantal grammaticale structuren of aantal woorden die iemand moet beheersen, maar als een vaardigheid om een bepaalde taak successful uit te voeren. En alle deze vaardigheden worden keurig beschreven. Op zo'n manier kan iedereen begrijpen wat voor niveau hij beheerst en waar hij naar toe moet streven om de taal niveau te verbeteren en wat hij nodig heeft om volgende niveau te beheersen. Bijna alle Nederlandse universiteiten hebben eigen leerlijnen ontwikkeld. Jammer, maar wij weten niet genoeg van.Deze leerlijnen zijn gekenmerkt door de ontwikkelingen in het vreemdetalenonderwijs. Vreemdetalenonderwijs wordt van vormgericht naar functioneel of communicatief veranderd. Terwijl bij ons dat vaak vormgericht blijft. Het communicatieve talenonderwijs ziet de taalbestudering niet meer als doel op zich, maar als middel om een boodschap over te brengen.

Nu hebben wij meer kansen om aan nieuwe leerboeken en informatie te komen. Maar iedereen werkt een beetje in zijn eentje. Maakt eigen fouten en ontdekkingen. Terwijl ik denk dat wij ook met elkaar moeten samenwerken en misschien met eigen leerlijn naar voren komen. Of tenminste dat wij meer over didactiek praten om het doceren van de taal op moderne niveau te houden. Ik hoop dat er meer discussies komen over de plaats van literatuur in het talenonderwijs en over de plaats van grammatica. Er moet meer gesproken worden over het talenonderwijs in verschillende doelgroeppen en over de diversificatie van leerproces. Docenten moeten meer mogelijkheden hebben voor nascholing en verhoging van hun vaardigheden.

Ik hoop dat mijn mening het begin van een discussie zal worden die wij tijdens onze volgende ontmoeting in april kunnen voortzetten.

Яковлева А.А.
(СПбГУ)

О нидерландских глаголах kennen и weten.

Семантический компонент ‘знание’ входит в состав значения большого числа слов [1], так что лингвисты, предлагающие различные семантические классификации глаголов (Э.В. Кузнецова, Н.Ю. Шведова, B. Levin), традиционно выделяют глаголы знания в отдельный тематический класс, иногда в составе ментальных глаголов, в который, кроме глаголов знания, входят и глаголы мнения [2]. Знание лингвисты считают неопределяемым понятием, относя его к числу семантических примитивов [3].

Разные языки по-разному концептуализуют факт владения информацией. В русском языке это глагол знать, а в нидерландском это два глагола kennen и weten (ср. нем. kennen и wissen; англ. to know), причем kennen соответствует русскому «быть знакомым» и употребляется в предложении с прямым дополнением, а weten - «знать о чем-либо» и обычно употребляется с придаточным изъяснительным. Тот факт, что даже студент-первокурсник способен без особого объяснения ‘почувствовать’ разницу между двумя глаголами знания, говорит о том, что ее можно и нужно сформулировать, предоставив каждому из глаголов свою ‘формулу значения’. Такой подход к семантике языковых единиц отвечает задачам современной лингвистики и представляется чрезвычайно интересным занятием.

Семантическое расстояние между даже относительно близкими синонимами – обычно достаточно велико. Следовательно различие наборов значений между нидерландскими глаголами kennen и weten должно объясняться различием самого исходного значения или так называемой когнитивной структуры (Кибрик, Langacker) каждого из этих глаголов, то есть, по терминологии А. Вежбицкой, данные глаголы очевидно по-разному концептуализируют ситуацию [4].

Представители московской семантической школы (И.А. Мельчук, Ю.Д. Апресян, Г.И. Кустова, Е.В. Падучева, Р.И. Розина) обосновали переход от толкования слова самого по себе к толкованию сентенциональной формы с переменными по актантам, что позволяет предсказывать и объяснять те или иные аспекты непосредственно наблюдаемого поведения слова.

Знание – это трансцендентно возникающее состояние субъекта [5] неясно даже, чем каузируемое, подтверждением чему может являться наличие примеров с полным отсутствием каузации:

(1) We keken elkaar aan en wisten dat het voorbij was (H90). (досл.) Мы посмотрели друг на друга и знали, что всё позади.

При переводе предложения (1) на русский язык необходимо использовать как минимум обстоятельство времени, напр.: Мы посмотрели друг на друга и в эту секунду знали, что всё позади. Однако нидерландский язык, как видно из примера, допускает отсутствие какой либо обстоятельственной каузации.

(2) Na afloop van het stuk wist ik dat het geen zin had om van hem weg te gaan (H96). После окончания спектакля я знала, что уходить от него нет никакого мысла.

(3) Penelope glimlachte, wist dat de man die ze in haar armen hield werkelijk Odysseus was (H149). Пенелопа улыбалась, она знала, что мужчиной, которого она держала в объятиях, действительно был Одиссей.

По выражению Г.И. Кустовой: «Хотя отношения типа знать «физически» ни в чем не выражаются, они имеют и первопричину, и различные результативные проявления.» [6] Очевидно, что именно по этой причине невозможно задать вопрос: Waarom weet je dat? Почему ты это знаешь?, при совершенно обычных: Waarom vind/denk je dat? Почему ты так считаешь? и Hoe weet je dat? Откуда ты это знаешь?.

1. Субъект

Обратимся к определению типа предиката в предложениях с глаголами знания. В отличие от физических предикатов, описывающих внешний мир, предикаты внутреннего мира человека не приводят к изменению мира, а меняют информационное состояние самого человека, отличаясь как своими аспектуальными свойствами, так и качеством актантов (пропозициональные) [7]. В лингвистике такие предикаты относят к классу экспериенциальных, а роль субъекта таких предикатов называют «Экспериенцер» (или «Датив»; B.J. Blake, W.L. Chafe, W. Croft, Ch.J. Fillmore, А.Е. Кибрик, Г.И. Кустова). Такие семантические роли как Агенс и Пациенс – временные и альтернативные, а Экспериенцер – роль постоянная и абсолютная.

Итак, в предложениях с нидерландскими глаголами знания kennen и weten в качестве актанта «субъект» выступает Экспериенцер – мыслящий человек.

(4) En wat ik hier hou, zit in een grote doos en de meisjes weten dat na mijn dood die doos ook naar het museum moet (H138). А то, что я держу здесь, хранится в большой коробке, и девочки знают, что после моей смерти ее тоже надо передать в музей.

(5) Ik vroeg haar: heeft u mijn vader gekend toen hij jong was? (L65) Я спросила ее: вы знали моего отца, когда он был молод?

Механизмы образования производных значений и вообще механизмы «переноса» для физических и экспериенциальных глаголов работают по-разному. То, что чувствует человек, никто, кроме него, чувствовать не может. Однако следующие примеры демонстрируют, что наличие при обоих нидерландских глаголах знания неодушевленного субъекта, то есть случаи переносного употребления обоих из рассматриваемых глаголов возможны:

(6) De klas wist niets van de oorlog. Класс ничего не знал о войне.

(7) Deze zaal kende de spreker heel goed. Этот зал знал выступающего очень хорошо.

(8) Terwijl de naam van de stad nog naresoneerde in de rustzaal, die nooit iets anders dan absolute zwijgzaamheid binnen haar muren had gekend, kwam het Lotte een ogenblik voor alsof Keulen een verdoemde stad was waar je beter niet vandaan kon komen, ... (L13) В то время, как название города еще продолжало эхом отзываться в помещении для отдыха, никогда не знавшего внутри своих стен ничего, кроме абсолютного молчания, Лоте на какой-то момент показалось, будто Кёльн был обреченным городом, откуда лучше не быть родом, ...

В примерах (6) и (7) мы имеем дело не с переносом значения в традиционном понимании - метафорой, а со смежностью - метонимией: обозначение группы людей перенесено на название помещения, в котором они находятся, в то время как (8) представляется, на первый взгляд, случаем именно метафорического переноса, что, однако, противоречит утверждению Г.И. Кустовой о том, что у подобных предикатов не может быть переносных (метафорических) значений в традиционном понимании: «к ним неприменима сама идея переноса, поскольку при переносе происходит сравнение исходного денотата и нового, а у них нет никакого определенного исходного денотата» [8]. В действительности противоречие нельзя назвать неразрешимым.

Во-первых, подобный перенос возможен лишь для одного из нидерландских глаголов знания – kennen.

Во-вторых, в (8) под помещение знало тишину следует понимать как люди в помещении никогда не слышали ничего, кроме тишины, то есть, при ближайшем рассмотрении в (8) мы, как в (6) и (7) имеет дело с метонимией – название группы людей перенесено на назвние помещения. В то же время, справедливо говорить о том, что в результате метафорического переноса (знать тишину - слышать тишину) глагола kennen, может происходить мена таксономической категории по схеме: гл. знания → глагол восприятия, то есть в рамках класса экспериенциальных глаголов.

Итак, главный принцип переноса экспериенциальных предикатов, в том числе и нидерландских глаголов знания kennen и weten за пределы внутренней сферы человека – принцип метонимический. Метафорический перенос возможен лишь в рамках класса экспериенциальных глаголов, причем характерен только для одного из глаголов – kennen.

2. Объект

Как и в случае с субъектом, объект в ситуации с глаголами знания может быть одушевленным (знать кого-либо) или неодушевленным (знать что-либо).

Анализ нидерландских текстов показал, что с одушевленным объектом сочетается только kennen:

(9) Ik ken die mensen, het zijn nationaal-socialisten, hun dochter is een bruine zuster! (L310) Я знаю этих людей, это национал-социалисты, их дочь - коричневая сестра[9]!

С неодушевленным объектом могут сочетаться оба рассматриваемых глагола:

(10) Het was een van de eerste dingen die ik over Herman wist: dat hij zijn vrouw had verloren bij een auto-ongeluk, en dat hun zoontje het had overleefd (H55). Это было одной из первых вещей, которые я знала о Хермане: что он потерял жену в автокатастрофе, и что их сынишка выжил.

(11) Hoewel, ik ken niet meteen een rijmwoord op Parker (H32). Хотя, рифму к Паркер я не сразу знаю (могу подобрать).

Следует отметить ориентированность weten на содержательную, информативную составляющую знания, в отличие от kennen, способного сочетаться с неинформативными, конкретными объектами, то есть такими объектами, содержание которых нельзя раскрыть. В связи с последним утверждением необходимо сказать о том, что с придаточным изъяснительным также сочетается только weten:

(12) Je weet toch, zei ik dan, dat je pas na je dood erkenning zult krijgen die je verdient (H14). Ты же знаешь, сказала я тогда, что ты только после смерти получишь то признание, которого ты заслуживаешь.

Таким образом, kennen сочетается с одушевленным или конкретным объектом, в то время как weten – с неодушевленным информативно-содержательным объектом, обычно выраженным придаточным изъяснительным.

Кроме рассмотренных выше Субъекта и Объекта, в ситуации с глаголами знания инкорпорированы еще два актанта - Источник и Инструмент, имеющие в исходной диатезе ранг За кадром [10], когда участнику не соответствует синтаксического актанта.

Рассмотрим случаи, когда данные актанты экскорпорируются, входя в перспективу и приобретая переменную, роль и синтаксическую форму.

3. Источник

(13) Hij wist dat van onze gemeenschappelijke vrienden. Он знал об этом от наших общих друзей.

(14) Tomas heeft een nieuwe vriendin, die Herman alleen maar van de foto's, gedichten en onze herinneringen zal kennen (H118). У Томаса новая девушка, которая будет знать Хермана только по фотографиям, стихотворениям и нашим воспоминаниям.

Нельзя не отметить разницу в возможно разном семантическом заполнении актанта Источник для двух нидерландских глаголов знания: для kennen это наглядные источники, воспринимаемые целиком, как одно впечатление, как опыт; для weten – это информативные, текстовые источники, которыми, как в (13) могут являться и другие люди.

4. Инструмент

Примечательно, что содержание актанта Инструмент в случае с глаголами знания не сразу очевидно, в отличие от, например слышать (уши), говорить (глаза) и других:

(15) De man die opgebaard lag en van wie ik met mijn verstand wist dat het Herman was, zag er als zeventig uit (H79). Мужчина, лежавший в гробу, про которого я сознанием знала, что это Херман, выглядел как семидесятилетний старик.

(16) Met mijn vingers kende ik het stuk beter dan alle meisjes die voor mij aan de beurt waren. Пальцами я знала пьесу лучше, чем все девочки, сыгравшие до меня.

Примеры (15) и (16) показывают, что у двух глаголов говорения Инструмент, экскорпорируясь, получает разное наполнение: weten – сознание, мозг, а с kennen Инструментом могут быть органы чувств, напр. тактильные ощущения, как в (16) или глаза.

Следует отметить, что, в ситуации, когда нет внешнего Источника, Инструмент служит своего рода «внутренним» источником, «источником познания», что лишний раз свидетельствует о недискретности экспериенциального состояния, выражающего отношение человека к ситуации окружающего мира.

В результате анализа актантной структуры нидерландских глаголов знания kennen и weten, можно сделать вывод о том, что для рассматриваемых глаголов характерны различия в семантическом заполнении каждого их четырех актантов: Субъекта, Объекта, Источника и Инструмента, что свидетельствует о принципиальных различиях в когнитивной структуре этих глаголов (см. сводную таблицу №1). Глагол weten проявил себя как 'чистый' экспериенциальный глагол, обозначающий текстовое, детализированное интеллектуальное знание, в отличие от kennen, проявившего себя как глагол чувственного знания, близкий к тематическому классу глаголов восприятия (например: видеть, нюхать, осязать).

Таблица № 1

Актант	weten	weten / kennen	kennen
Субъект одуш.	-	+	-
Субъект неодуш.	-	+ метонимич. перенос (без мены	+ метафорич. перенос - мена таксономической категории внутри класса
Объект одуш.	-	-	+
Объект неодуш.	-	+ информативное сущ. ↔ конкретное сущ.	-
Источник (инкорп.)	-	+ текстовый ↔ наглядный	-
	+ сознание, мозг	-	+ органы чувств

Примечания

1. Апресян Ю.Д. Системообразующие смыслы ‘знать’ и ‘считать’ в русском языке // Русский язык в научном освещении. 2001. № 1. С. 5 – 26.

2. Падучева Е.В. Динамические модели в семантике лексики. М., 2004. С. 42.

3. Wierzbicka A. Lingua mentalis. Sydney etc.: Acad. Press, 1980. 367 p.

4. Wierzbicka A. Semantics: Primes and Universals. Oxford; N. Y: Oxford

UP, 1996. P. 55.

5. Дмитровская М.А. Знание и мнение: образ мира, образ человека // Логический анализ языка: знание и мнение. М., 1998. С. 6 – 17.

6. Кустова Г.И. Типы производных значений и механизмы языкового расширения. М., 2004. С. 258.

7. Там же. С. 212.

8. Там же. С. 211.

9. Так, по цвету униформы, которая была коричневой, называли людей, вступивших в ряды национал-социалистической партии во время оккупации Нидерландов.

10. Падучева Е.В. Динамические модели в семантике лексики. М., 2004. С. 57.

Литература

1. Hemmerechts K. Taal zonder mij. Amsterdam / Antwerpen, 2000. 149 p. (H№)

2. De Loo T. De tweeling. Amsterdam / Antwerpen, 2004. 405 p. (L№)

ALINA KOSTUCHENKO (Moskou)

Het politieke taallandschap van België

In het kader van de huidige globalisatie, integratie en regionalisatie die de wereld de laatste halve eeuw hebben beïnvloed, is een klein Europees land als België een zeer interessant onderzoeksterrein. Op globaal niveau staat het voorop op het gebied van integratie en samenwerking. Samen met zijn kleine buurlanden Nederland en Luxemburg heeft zij de eerste steen voor de succesvolle economische integratie in Europa gelegd. Resultaten waren de Benelux-unie, de Europese Unie en andere internationale organisaties, zoals bijvoorbeeld het akkoord van Schengen. Tegenwoordig beschouwt men Brussel, de hoofdstad van België, als de feitelijke politieke hoofdstad van Europa. Brussel neemt dankzij zijn nationale, internationale en Europese functies een prominente plaats in op de wereldkaart. Brussel is dus in het buitenland veel bekender dan België.

Op lokaal niveau daarentegen kunnen de Belgen door economische belangen en het taalverschil al meer dan een halve eeuw geen consensus bereiken over de manier waarop de Belgische staat met haar ingewikkelde staatsstructuur moet worden bestuurd en hervormd. Hierdoor is het zelfs tot een politieke crisis gekomen, en had het land ongeveer anderhalf jaar geen Federale regering. Er is zelfs nog steeds sprake van het gevaar dat het land uitéénvalt in drie onafhankelijke staten met verschillende talen – Vlaanderen, Wallonië en Brussel. De reeks van recente splitsingen in Joegoslavië en Tsjecho-Slowakije vormt de basis voor deze visie. Maar voordat wij tot een conclusie komen of deze theorie voor België toepasselijk is, zullen wij eerst een blik op de geschiedenis werpen.

Uit de Belgische geschiedenis komt zeer duidelijk naar voren dat dit vraagstuk diepe wortels heeft. De twee belangrijkste factoren zijn de economie en het taalverschil . Wij moeten in gaten houden dat de scheidingslijn tussen de Germaanse en Latijnse culturen dwars door België loopt. De sociaal-economische ontwikkeling en bevolkingsgroei van de twee grootste Gewesten (Wallonië en Vlaanderen) was zeer ongelijkmatig. Dankzij hun geografische ligging aan de Noordzee centraal tussen Noord- en Zuid-Europa en met een enorm achterland, waren de Vlaamse steden in de veertiende en vijftiende eeuw wereldberoemd. Eerst Brugge en een eeuw later Antwerpen speelden de hoofdrol in de hele huidige Benelux regio. Hier kwam een einde aan toen Amsterdam door zijn handel met de Baltische landen, haringvangst en de afsluiting van de Schelde (rivier van de Noordzee naar Antwerpen) in het begin van de zeventiende eeuw naar voren kwam. De bloeiperiode van Nederland in de “Gouden eeuw” werd in grote mate door Vlamingen voorzien, want na de Tachtigjarige oorlog vond grootschalige migratie van België naar Nederland plaats. De meeste deelnemers waren industriëlen en handelaars uit Vlaanderen.

Eén van de redenen voor de Belgische omwenteling van 1830 was een zekere Nederlandse taaldwang in het Verenigd koninkrijk der Nederlanden. Hoewel in de Grondwet van 1831 werd vastgelegd dat de Belgen vrij konden kiezen welke taal zij spraken, kozen de autoriteiten in feite het Frans als werktaal. Wallonië had aan het einde van de negentiende eeuw een enorme ontwikkeling doorgemaakt door de nieuwe staalindustrie, die gebruik maakte van plaatselijke en later koloniale natuurlijke hulpbronnen. In 1898 werden met het aannemen van de Gelijkheidswet het Nederlands en Frans op gelijke voet gesteld als officiële talen van België. Aan het einde van de Eerste wereldoorlog werden aan Wallonië ook kantons met Duitstalige bewoners toegevoegd. In de tweede helft van de twintigste eeuw ontwikkelde Vlaanderen zich snel met behulp van olieraffinage, en staal-, textiel-, auto- en farmaceutische industrieën. Deze waren op de Europese markt georiënteerd. In 1962 werd de taalgrens wettelijk vastgesteld met de bedoeling te bepalen tot welk taalgebied (het Nederlandse, het Franse, het Duitse of het tweetalige gebied Brussel) iedere gemeente behoorde. Er werden ook faciliteitengemeenten opgericht. Het meest opvallende gevolg van de vaststelling van de taalgrens was de splitsing in 1995 van de provincie Brabant in respectievelijk Vlaams- en Waals-Brabant. De geschiedenis laat ons zien dat een periodieke rolwisseling heeft plaatsgevonden: toen Wallonië het sterkst was produceerde het twee-derde van het bruto binnenlands product en woonde meer dan de helft (50%) van de Belgische bevolking er. In het begin van de éénentwintigste eeuw produceert Vlaanderen ongeveer 57% van het Belgische bruto binnenlands product en woont ongeveer 58% van de bevolking er.

Het BHG (het Brussels Hoofdstedelijk Gewest) is voornamelijk een kruispunt van twee grote culturele en taalgemeenschappen. Sedert de eerste gewestverkiezingen in 1989 is het een autonoom Gewest. De oorspronkelijke taal van het BHG is een lokaal Brabants dialect. Vanuit een geografisch perspectief ligt het BHG in Vlaanderen. Tijdens de Franse bezetting werd het Frans opgelegd als bestuurstaal. Ten tijde van de Belgische onafhankelijkheid was de lokale Brusselse bevolking nog voor meer dan 90% Nederlandstalig. Het aantal Franstaligen is gedurende de negentiende eeuw in sterke mate toegenomen tot 90% aan het begin

van de éénentwintigste eeuw. Brussel is de grootste stad van België waar men Frans spreekt. Op dit moment maakt de Brusselse bevolking iets minder dan 10% van de Belgische bevolking uit. Dit zijn hoofdzakelijk Franstalige inwoners, forenzen en buitenlanders. De stad Brussel is de hoofdstad van België en tegelijkertijd de hoofdstad van de Franstalige Gemeenschap. Bovendien speelt het een zeer belangrijke rol in de Europese politiek en daarom is het een twistappel voor de beide Gewesten. Ik merk daarbij op dat de Vlamingen, die nu meer politieke kracht hebben, willen dat men in het BHG ook meer Nederlands spreekt. Een ander fenomeen dat tekenend is voor heel België is dat er kleine gebieden zijn die een andere taal gebruiken dat de omringende streek, zoals bijvoorbeeld Brussel-Halle-Vilvoorde. Ook zijn er spanningen over enkele Franstalige gemeenten die weinig taalfaciliteiten kunnen bieden.

Nu eisen Vlamingen op zo veel mogelijk beleidsterreinen autonomie, terwijl Franstaligen juist een sterke Federale staat voor alle Belgen willen behouden. Het bleek moeilijk te zijn voor de vorige juni tot kabinetsformateur benoemde christen-democraat Yves Leterme om een compromis tussen de belangen van de ruziënde partijen te vinden. Daarom heeft hij voor de tweede maal zijn ontslag bij de Koning ingediend. Maar laten wij niet zo pessimistisch zijn. Natuurlijk is België niet het enige land met dit probleem. Wij kunnen als voorbeeld een blik op Canada werpen, waar de Franstaligen in de provincie Québec de meerderheid vormen en waar Frans de enige officiële taal is.

Wat de politieke samenstelling van het parlement betreft, hebben de parlementaire verkiezingen van juli 1999 het politieke landschap door elkaar geschud. Grote verkiezingwinnaars waren de groenen en de liberalen die samen met socialisten een regering vormden onder leiding van Guy Verhofstadt. Voor de eerste keer sinds 1958 belandden de Christen-democraten in de oppositie. Nu zijn de Christen-democraten samen met de Nieuw-Vlaamse Alliantie na 8 jaar van oppositie teruggekomen in de regering.

Naar mijn mening zal het land niet uitéénvallen. Ten eerste is daar de economie. België streeft al jaren naar Europese samenwerking om zijn positie in Europa en in de wereld te versterken. En een land dat de tiende plaats op de lijst van export en import inneemt, zal zichzelf niet in de steek laten. Andere factoren zijn: de verenigende rol van de monarchie, verplaatsing van het probleem van nationale bewegingen op politiek vlak, het geleidelijke karakter van de hervorming, de gelijke status van de Gewesten. Bovendien heeft het geen zin voor de Gewesten om zich af te splitsen omdat de ontwikkeling van het land een cyclisch karakter heeft. Wat het taalverschil betreft kan men zien dat de Gewesten al jaren niet als huwelijkspartners met elkaar omgaan, maar als partners tegen wil en dank: “living apart together”. Zij willen apart blijven, maar zijn aan een samenleving met de eeuwige taalstrijd gewend. Ik denk dat zij het federalisme verder zullen ontwikkelen. Daarom zullen wij moeten wachten totdat de toekomst ons dit alles laat zien.

Bastiaan Lohmann
Hoofddocent Nederlands aan de RGGU (Moskou)

Traditonele religieuze groeperingen in de Russische en Nederlandse literatuur: receptie en werkelijkheid

Een verkenning

1. Inleiding

Tegen de achtergrond van voortdurende secularisering maken traditionele religieuze gezindten in Europa geen makkelijke tijden door. Binnen traditionele religieuze groeperingen heersen ideeën die vaak sterk afwijken van de consensus in de hedendaagse maatschappij. Kenmerkend voor – in ons geval christelijke – traditionele gemeenschappen is dat ze trouw blijven aan wat zij beschouwen als fundamentele christelijke leerstelligen en waarden, waardoor ze weinig mee veranderen met de samenleving waarvan ze deel uitmaken. Bijgevolg worden ze steeds meer als archaïsch en wereldvreemd beschouwd, wat soms kan leiden tot conflictsituaties met hun naaste omgeving. Als reactie op conflikten kiezen deze groeperingen heel vaak voor isolement, ze trekken zich terug uit de samenleving voor zover dat mogelijk is om hun traditionele levenswijze te behouden. Deze situatie heeft geleid tot het ontstaan van gesloten gemeenschappen, waartoe buitenstaanders moeilijk toegang krijgen en waarover in brede lagen van de bevolking heel weinig bekend is. Deze stand van zaken geeft aanleiding tot het ontstaan van allerlei misverstanden, vooroordelen of zelfs een vijandige houding. Ze hebben wat men noemt “een slechte pers.”

Het is vanzelfsprekend dat zulke geïsoleerde milieus waarover zo weinig bekend is voor de buitenwereld al snel heel intrigerend kunnen zijn en niet zelden een zweem van geheimzinnigheid hebben. De afgelopen eeuwen zijn er schrijvers geweest die bewust gebruik hebben gemaakt van deze situatie en hebben gekozen voor een setting van hun romans of verhalen in het gesloten milieu van een religieuze gemeenschap. Vaak zijn de hoofdpersonages lid van zo’n onbekend milieu. Zo’n raadselachtige omgeving voegt meteen iets exotisch toe aan een werk en speelt vaak ook een belangrijke rol in de handeling. In Rusland was zo’n setting het milieu van de oudgelovigen, in Nederland het milieu van orthodoxe protestanten.

Een problematische factor bij de uitbeelding van reëel bestaande religieuze milieus in literatuur is dat een stuk van de werkelijkheid geïncorporeerd wordt in fictie en dat daarmee de wereld van de roman banden blijft houden met de werkelijkheid buiten het literaire werk. Als een schrijver een werkelijk bestaande religieuze gemeenschap als zodanig in zijn werk opvoert, mag het beeld dat hij van die groepering schetst worden getoerst aan de werkelijkheid, temeer, omdat de schrijver impliciet een beroep doet op de kennis van de wereld van de lezer.

In dit artikel wil ik ingaan op wie de oudgelovigen en wie de orthodoxe protestanten*[1] zijn en hoe zij zijn uitgebeeld in respecievelijk de Russische en Nederlandse literatuur. In verband met de noodzaak zich te beperken zal bij de oudgelovigen en hun voorstelling in de Russische literatuur het accent gelegd worden op het oeuvre van P.I. Mel’nikov, wat de orthodoxe protestanten en hun weergave in de Nederlandse literatuur betreft op Jan Siebelink en zijn roman “Knielen op een bed violen.” Gezien eerdergenoemde noodzaak zich te beperken is afgezien van het opnemen van illustrerende citaten uit literaire werken.

2.0 Beschrijvingen en karakteristieken

2.1 Oudgelovigen

Oudgelovigen zijn Russische christenen, die in het midden van de 17e eeuw los zijn komen te staan van de hiërarchie van de Russisch-orthodoxe kerk uit protest tegen hervormingen die toen werden doorgevoerd door patriarch Nikon. De hervormingen behelsden voornamelijk wijzigingen in riten en teksten en hadden het doel de Russische traditie te uniformeren met de toemalige Grieks-Byzantijnse traditie. De voorstanders van deze hervormingen gingen ervan uit dat de Russische kerk door onjuiste vertalingen en fouten van incompetente kopiisten in het verleden af was gaan wijken van de overige oosters-orthodoxe kerken. De tegenstanders betwistten dit en bestreden de juistheid en de rechtmatigheid van deze hervormingen. In 1666 – 1667 kwam het tot een schisma, waarbij de oude riten en teksten werden vervloekt en de oppostie in de ban werd gedaan. Degenen die trouw bleven aan de oude Russische ritus worden “oudgelovigen” genoemd en zij bestaan tot op heden. Binnen de oudgelovigen is er een fundamentele tweedeling tussen priesterlijke en priesterloze oudgelovigen.

2.1.1 Priesterlijke oudgelovigen

Priesterlijke oudgelovigen komen voort uit de conservatieve oppositie en houden vast aan een voortzetting van het kerkelijke leven van vóór de hervormingen. Deze priesterlijken hebben een kerkelijke hiërarchie en kennen alle sacramenten en daarmee staan

ze relatief dicht bij de "reguliere" Russisch-orthodoxe kerk zoals wij die kennen. In vergelijking met de "reguliere" Russische kerk zijn de oudgelovigen evenwel aanzienlijk strenger in hun vasthouden aan oude oosters-orthodoxe tradities en kerkelijke discipline.

2.1.2 Priesterloze oudgelovigen

Priesterlozen komen voort uit de radicale oppositie. De gedachtenwereld van de priesterlozen wordt gekenmerkt door antiklerikale en eschatologische stemmingen. Deze oudgelovigen zijn van mening dat door de hervormingen de ware kerk op aarde is opgehouden te bestaan en dat de antichrist al op aarde is verschenen, zij het niet fysiek, maar "in de geest." Zij erkennen geen enkele geestelijkheid of kerkelijke hiërarchie op aarde; behalve de doop en de biecht kennen ze geen sacramenten. Iedere gemeenschap kiest, geheel democratisch, haar eigen geestelijk leidsman en komt bijeen in gebedshuizen voor gezamenlijk gebed. De priesterlozen hebben onwrikbare en niet zelden nogal uitgesproken geloofsopvattingen en onderbouwen hun standpunten met citaten uit de bijbel, de kerkelijke canon en werken van de grote kerkvaders. Door afwezigheid van kerkelijke hiërarchie en apocalyptische tendenzen werd de theologie "gepopulariseerd" en als gevolg van theologische meningsverschillen ontstonden er talloze gezindten en zelfs sekten met de meest radicale leerstellingen en strenge leefregels. In dit opzicht doen priesterloze oudgelovigen denken aan protestanten.

2.2 Vervolgingen

Nadat de oudgelovigen in de ban waren gedaan brak er een periode van vervolgingen aan die ruim 200 jaar heeft geduurd. De oudgelovigen werden zowel ideologisch als fysiek bestreden door zowel de staat als de staatskerk, die daarbij gebruik maakte van de machtsmiddelen van de overheid. De oudgelovigen hadden geen burgerrechten en feitelijk waren ze illegaal in eigen land. Door de vervolgingen waren de oudgelovigen gedwongen een min of meer clandestien bestaan te leiden en zich terug te trekken in eigen kring. Veel oudgelovigen kozen voor een leven in afgelegen gebieden in de Oeral en Siberië waar ze hun geloof vrijer konden belijden. Door de vervolgingen ontstond er een zeer gesloten milieu waarin een diep wantrouwen bestond jegens buitenstaanders.

2.2 Orthodoxe protestanten ("bevindelijk gereformeerden")

2.2.1 Definitie en oorsprong

De orthodoxe protestanten, vaker "bevindelijk gereformeerden" genoemd, vinden hun oosrprong in de 17e eeuw uit een calvinisitische vroomheidsbeweging, de zg. Nadere Reformatie. De Nadere Reformatie legde sterk de nadruk op de doorwerking van de bijbelse boodschap in alle facetten van het dagelijks leven, zowel in de leer als in de concrete levenswandel. Ook in Engeland was destijds een dergelijke groep, bekend onder de naam Puriteinen. In de context van de bevindelijk gereformeerden duidt "gereformeerd" aan dat deze groepering vasthoudt aan de bijbel zoals deze in de reformatorische traditie wordt geïnterpreteerd. "Bevindelijk" wil zeggen dat het gevoel, de beleving van de bijbelse boodschap ervaren met het hart, een belangrijke rol speelt in het theologisch denken van deze protestanten. Dit is het zaligmakend geloof, dat door God geschonken wordt en dat boven het verstandelijke geloof (aanvaarding van de bijbel) gesteld wordt. Formeel gaat het hier om één richting binnen het Nederlandse calvinisme, maar ze bestaat uit meerdere kerkgenootschappen en binnen deze gemeenschappen zijn er in de praktijk plaatselijk kleine verschillen in opvattingen. Daarnaast zijn er zg. conventikels, autonome gemeenschappen van gelovigen, los van enig kerkverband, waarin meer extreme opvattingen kunnen heersen.

2.2.2 Karakteristieken

De ontkerkelijking is één van de meest markante ontwikkelingen in de Nederlandse samenleving van de 20e eeuw. In een wereld van euthanasie, homohuwelijk en wet gelijke behandeling zijn de bevindelijk gereformeerden geneigd zich terug te trekken in eigen kring en stellen aandacht – met name in de media – niet op prijs. Men probeert een zekere distantie tot de moderne buitenwereld te bewaren, maar men maakt wel deel uit van de hedendaagse maatschappij. Men is "in de wereld, maar niet van de wereld." In hun milieu is de bijbel onverkort bekleed met absoluut, goddelijk gezag en is hij de basis voor de ware leer en een goede levenswandel. Opmerkelijk is dat bevindelijke gereformeerden hun geestelijke ervaringen verwoorden in een eigen taalgebruik; dit taalgebruik is sterk beïnvloed door de Statenvertaling en wordt door henzelf "de Tale Kanaäns" genoemd. Veel gezaghebbende publicaties uit de 17e eeuw worden nog altijd gelezen in 17e eeuws Nederlands en velen kunnen dit Nederlands, inclusief de Gothische belettering, zelfs moeiteloos lezen. Het dagelijkse leven is doordesemd met gebed, bijbellezingen en psalmzingen. Veel zaken die doorsnee protestanten de laatste decennia minder streng in acht nemen, worden hier onverkort in ere gehouden:

- de zondagsrust wordt streng in acht genomen;

men gebruikt bij voorkeur de Statenvertaling uit 1637 met haar archaïsche Nederlands;

men verwerpt moderne exegese en moderne theologie;

de man is hoofd van het gezin en de vrouw heeft meestal een andere taak dan de man (ze zijn wel gelijkwaardig maar niet gelijk);

mannen en vrouwen kleden zich naar hun geslacht;

men wijst televisie, bioscoopbezoek en modern vermaak af;

sommingen wijzen verzekeringen en vaccinatie af.

2.3 Verschillen en overeenkomsten

Laten we ons goed realiseren dat op de meeste fundamentele punten orthodoxe protestanten en oudgelovigen lijnrecht tegenover elkaar staan; ze maken deel uit van twee totaal verschillende tradities: het calvinisme met zijn "Sola Scriptura" en rationalisme*[2] enerzijds en de oosterse orthodoxie met haar verankering in de kerkelijke overlevering en mystieke geloofsopvattingen anderzijds. De overeenkomsten die er zijn, zijn dan ook voornamelijk secundair, maar daarmee niet minder relevant en zeker niet minder belangwekkend.

Voor beiden zijn de volgende zaken, die nauw met elkaar samenhangen, kenmerkend:

1. dominantie van het geloof en geloofszaken in het alledaagse leven;

2. conservatisme in geloofsopvatting en levenshouding;

3. sterk traditionalisme, historisch besef;

4. strenge sociale omgangsvormen;

5. sterk arbeidsethos;

6. afwijzen van zaken die in de rest van de maatschappij aanvaard zijn;

7. distantie tot de omringende wereld, isolatie in verschillende mate;

8. onbekendheid en misverstanden over de denominatie in de maatschappij.

3.0 Perceptie van deze minderheden door derden

3.1.1 Oudgelovigen

Zoals reeds gezegd werden de oudgelovigen lange tijd bestreden en gediscrimineerd. Men verweet hun star conservatisme, een obscurantistisch geloof in rituelen, een onvermogen zich te ontwikkelen. Inmiddels heeft wetenschappelijk onderzoek aangetoond dat de oude Russische ritus niet ontstaan is door fouten bij het overschrijven of vertalen en is de zaak van de oudgelovigen gerehabiliteerd; de banvloek over de oude riten en teksten is in 1971 opgeheven. maar een aantal stereotypen blijft evenwel bestaan.

Sommigen Russen, onder wie de schrijver en publicist Aleksandr Isaevič Solženicyn (1918 – 2008), zijn van mening dat de oudgelovigen een bijzonder slag mensen waren: "Lang is een bepaald Russisch karakter bewaard gebleven in het afgezonderde milieu van de oudgelovigen – hun kunt u noch bandeloosheid verwijten, noch ontucht, noch luiheid, noch onkunde om zich bezig te houden met industriële, agrarische of koopmanszaken, noch kunt u hun ongeletterdheid verwijten en laat staan onverschilligheid ten opzichte van geestelijke kwesties" (A.I. Solženicyn, "Rossija v obvale," Moskva, 1998). Vaak blijft onderbelicht dat de oudgelovigen een cruciale rol gespeeld hebben bij het in cultuur brengen van enorme gebieden aan de rand van het voormalige Russische rijk; veel steden in die nieuwe gebieden zijn in de 18de eeuw gesticht door oudgelovigen (o.a. Klincy, Chvalynsk).

3.1.2. Bevindelijk gereformeerden

De bevindelijke gereformeerden zijn in hun bestaan nooit vervolgd of van staatswege gediscrimineerd. Het zijn voornamelijk de media die verantwoordelijk zijn voor de beeldvorming over deze groep; hun rol wordt door de orthodoxe protestanten als twijfelachtig beschouwd. Ze krijgen veel kritiek om hun geslotenheid en hun conservatieve standpunten die door velen als onaanvaardbaar worden beschouwd in onze tijd. Tijdens de bezetting in de Tweede Wereldoorlog liet een aantal predikanten uit hun kring zich leiden door de gedachte van apostel Paulus dat alle gezag door God is ingesteld, wat soms neerkwam op een loyale houding t.o.v. de nazi's. Hoewel het volgens de bevindelijk gereformeerden de meeste predikanten juist actief zijn geweest in het verzet, heeft de collaboratie destijds veel kritiek losgemaakt. Ook uit protestantse kring krijgen ze kritiek te verduren; sommige protestantse theologen zijn van oordeel dat de bevindelijk gereformeerden zouden zijn afgeweken van de ware bijbelse leer, geen bijbelse manier van leven zouden hebben en dat hun leer zelfs zelfs ketters is. De bevindelijk gereformeerden moeten vechten tegen stereotypen: de vermeende onwil zich te laten inenten, het naar verluidt veelvuldig voorkomen van seksueel misbruik, hun levenswijze die voor moderne Nederlanders streng en ouderwets aandoet. De media zijn geneigd juist op deze zaken de aandacht te vestigen.

4.0 Uitbeelding van deze minderheden in de literatuur

4.1.0 Klassieke versus moderne literatuur

Om te kijken hoe de oudgelovigen worden uitgebeeld moeten we ons wenden tot de klassieke 19e eeuwse literatuur, in de moderne literatuur komen geen oudgelovigen voor, enkele gevallen waarin ze slechts genoemd worden daargelaten. Met de bevindelijk gereformeerden is het juist omgekeerd: de kritische beschrijving van hun milieu heeft juist haar intrede gedaan in de na-oorlogse Nederlandse literatuur.

4.1.1 Uitbeelding van oudgelovigen de Russische literatuur

In de 19e eeuwse Russische literatuur zijn drie schrijvers die gebruik hebben gemaakt van het oudgelovigenthema: Pavel Ivanovič Mel'nikov (synoniem Andrej Mel'nikov-Pečjorskij) (1818 – 1883) en in beduidend mindere mate Nikolaj Semjonovič Leskov (1832

– 1895) en Dmitrij Narkisovič Mamin (synoniem Mamin-Sibirjak) (1852 – 1912).

Leskov heeft het prachtige verhaal "De verzegelde engel" (1873) geschreven, een intrigerend relaas over een geconfisqueerde icoon dat geheel is gesitueerd in een milieu van priesterloze oudgelovigen. Met een grote kennis van zaken en zelfs liefdevol worden de oudgelovige personages door de schrijver geportretteerd; het zijn personages met een eigen psychologie, een eigen karakter, een eigen wereldbeeld. De groep priesterlozen is een collectief van metselaars dat door het land trekt en zijn diensten aanbiedt. Het zijn round characters. Geen enkele keer glijdt Leskov af in stereotype voorstellingen. De schrijver laat de oudgelovigen aan het woord en laat hun vertellen over hun tradities en leefregels. Leskovs oudgelovigen zijn eenvoudige, vrome en hard werkende Russen, ze zijn geen sektariërs. Een leitmotiv is evenwel de rechteloze en illegale positie van de oudgelovigen; ze moeten hierdoor allerlei kronkelingen maken om hun doel te bereiken. Dit alles is des te opmerkelijker, omdat hij het verhaal geschreven heeft in een periode waarin de vervolgingen van de oudgelovigen nog geen einde genomen hadden. Hij heeft wel een knieval moeten maken voor de geest des tijds: aan het eind van het verhaal gaan alle oudgelovigen in zijn verhaal over tot de staatskerk als gevolg van een wonder dat achteraf geen wonder blijkt te zijn. Deze bekering tot de staatskerk heeft hij moeten toevoegen van de uitgever, die het verhaal anders niet wilde publiceren.

In de roman "Privalovskie milliony" (1883) van Mamin-Sibirjak worden de hoofdpersonages gesitueerd in een oudgelovigenmilieu in de Oeral. De Oeral is bij uitstek een gebied waar nog steeds veel oudgelovigen leven; de schrijver kwam uit de Oeral en kende de streek en de plaatstelijke bewoners dientengevolge goed. In de roman wordt dan ook veel informatie gegeven over locale zeden en gewoonten. De keuze om van zijn helden oudgelovigen te maken is niet toevallig: veel oudgelovigen waren ondernenemde en welvarende mensen en onder hen waren vermogende fabrikanten. De uitbeelding van de oudgelovigen in deze sociaal bewogen roman krijgt weinig diepte. Wel wordt de lezer duidelijk gemaakt dat het oude geloof is iets dat heeft afgedaan en dat het gedoemd is weg te kwijnen naarmate de modernisering van de maatschappij zal vorderen.

In de inleiding is al gesteld dat de oudgelovigen gesloten gemeenschappen vormden waarvan maar weinig bekend is. Als men in Rusland al iets weet over de oudgelovigen, verwijst men vaak naar de romans van Pavel Mel'nikov. Mel'nikov was essayist, etnograaf en schrijver en heeft in die hoedanigheid veel kennis verzameld over de oudgelovigen die hij verwerkt heeft in zijn romans en verhalen. Mel'nikov was echter ook ambtenaar die ambtshalve belast was met het bestrijden van de oudgelovigen. Hij was de overtuiging toegedaan dat het oude geloof voortkwam uit een gebrek aan ontwikkeling en dat zijn verdwijning daarom een kwestie van tijd was; deze grondhouding is bepalend voor het perspectief van de verteller. In zijn bekende romans "V lesach" (1871 – 1874) en "Na gorach" (1875 – 1881) en vooral in zijn minder bekende "Očerki popovščiny" (1864) wordt een zedenbeeld van de oudgelovigen geschetst dat gekwalificeerd kan worden als tendentieus: ze worden geportretteerd als strenge gelovigen, maar hun inachtneming van oude tradities en strenge regels blijkt een façade te zijn, waarachter de hypocrisie hoogtij viert. De lezer leert de personages kennen door de handeling, maar ze worden niet geponeerd als mensen met hun eigen psychologie of levenshouding, het zijn eerder episodische personages die dienen als een soort mozaïeksteentjes waarvan Mel'nikov een groot tableau maakt, het zijn voornamelijk flat characters. Een aantal keren voert Mel'nikov reëel bestaande mensen in zijn werken op, vooraanstaande figuren in oudgelovigenkringen, wier negatieve karaktertrekken hij op satirische, hyperbolische wijze ten tonele voert. Deze personages worden conseqent eenzijdig geportretteerd als dragers van bepaalde menselijke gebreken: de een is een dronkelap, de ander gaat zich te buiten aan seksuele uitspattingen, een derde is een principeloze geldwolf. Satirisch aangescherpte uitbeeldingen van reële personen zinken weg in de biografische context van Mel'nikovs proza, waardoor een suggestie van historische waarheidsgetrouwheid gewekt wordt. Bronnenonderzoek heeft verder aangetoond dat Mel'nikov gebruik maakte van onbevestigde geruchten die hij als plausibele informatie presenteerde. Deze procédés dienen steeds één doel – discreditatie.

4.1.2 Uitbeelding van orthodoxe protestanten in de Nederlandse literatuur

In de Nederlandse literatuur zijn de schrijvers in wier werk het orthodoxe protestantisme een prominente plaats inneent Jan Wolkers (1925 – 2007), Maarten 't Hart (1944), Maarten Biesheuvel (1939) en Jan Siebelink (1938). In de Nederlandse literatuur heeft de uitbeelding van de streng protestantse omgeving altijd een autobiografisch karakter en overheerst het retrospectieve aspect. Wolkers, Biesheuvel en 't Hart zijn schrijvers die nadrukkelijk dit milieu gebroken hebben en zich er negatief dan wel ironisch over uitlaten; in sommige gevallen spreekt men zelfs van een "afrekening." Bij Wolkers en Biesheuvel is de uitbeelding van dit milieu episodisch en niet zelden humoristisch of ironisch gekleurd, zoals bij Wolkers in "Terug naar Oestgeest" (1965). Bij 't Hart treedt het orthodox protestantse milieu meer op de voorgrond en vervult het bovendien voor een deel de rol van setting van de handeling. De toon bij 't Hart is scherper: hij verwoordt de streng protestantse omgeving op een manier die zijn negatieve houding verraadt en hij kan soms fel polemiseren met het geloof, waarvan een aantal scènes uit zijn werken getuigen. Vaak is er sprake van een zekere paradox: enerzijds hebben de schrijvers hun oude godsdienstige milieu verlaten, anderzijds verliest het niet aan actualiteit: herinneringen aan die omgeving en religieuze thema's blijven terugkeren.

Jan Siebelink heeft in zijn veelbesproken boek “Knielen op een bed violen” (2005) zeker geen afrekening met het streng protestantse milieu voor ogen gehad. Zijn sterk autobiografische roman is geconcipieerd als een liefdevolle poging zijn vader en diens innerlijke wereld te in kaart te brengen en te begrijpen. Siebelinks vader bewoog zich in een zogenaamd conventikelmilieu, een informeel verband van antikerkelijke protestanten met veeal extreme geloofsopvattingen. De extreme geloofsovertuiging van zijn vader werkt destructief op zijn gezin en op zijn sociale functioneren. Op de site van de NS Publieksprijs wordt het boek omschreven als “een onthutsend, meeslepend verhaal over godsdienstwaanzin en vaderliefde.” En inderdaad, er komen aangrijpende scènes voor in de roman, die bovendien een inkijk geeft in een wereld waarmee de moderne Nederlander volstrekt onbekend is, waardoor er een vervreemdingseffect kan ontstaan: de seculiere lezer kan de psychologie en de daaruit voortvloeiende handelingen geen plaats geven in zijn bewustzijn omdat de romanpersonages, gelet op hun levensovertuiging, een sterk afwijkend referentiekader hebben.

Ondanks Siebelinks milde toon en diens sympathie voor het geloof, ondanks dat velen zich realiseren dat een roman een vertekend beeld geeft van de werkelijkheid, heeft de roman kritiek gekregen uit refomatorische kring. Men vraagt zich af in hoeverre het beeld dat Siebelink schetst als representatief kan worden voor het calvinisme in het algemeen. In de eerste plaats zou het boek een aantal feitelijke onjuistheden bevatten – onjuistheden die wellicht vooral door diegenen kunnen worden vastgesteld die het milieu in kwestie van binnenuit kennen. Hoewel Siebelink zelf beweert dat hij alle gebeurtenissen uit zijn jeugd waarheidsgetrouw heeft opgetekend, twijfelt men aan de betrouwbaarheid van Siebelinks herinneringen, die juist de autobiografische elementen in de roman vormen. Men wijst hierbij op het gegeven dat herinneringen aan gebeurtenissen in de loop der tijd kunnen worden bijgekleurd: ze kunnen als positiever of negatiever worden ervaren. De redacteur van het Reformatorisch Dagblad, W.B. Kranendonk, schrijft aan het einde van zijn recensie over deze roman: “De roman draagt, wellicht onbedoeld, bij aan karikatuurvorming van calvinisten.” (RD, 22 oktober 2005) Opmerkelijk is, dat Jan Siebelink zelf de kritiek van deze calvinisten niet van de hand wijst: hij geeft toe van de wereld waarin zijn vader zich bewoog maar weinig te begrijpen: “En ik denk dat ze gelijk hebben. Ik ben niet gekend door God, dus kán ik het niet beschrijven. Ik trek me hun kritiek zo aan, omdat mijn vader ook zo dacht.” (Intermediair 11, 16 maart 2006, p. 21) Anderzijds beroept Siebelink zich op zijn artistieke vrijheid als romancier: “De wetten van een roman eisen nu eenmaal dat ik rottige dingen [...] aanzet, mooie dingen wegsnoei.” (idem)

.0 Conclusies

.1 De beschrijving van traditionele religieuze minderheden is in de Nederlandse literatuur in prominenter aanwezig dan in de Russische.

Voor deze omstandigheid zijn meerdere redenen aan te wijzen. In Rusland is religie na 1917 gedurende drie generaties hoegenaamd een non-issue geweest en daarmee heeft ze geen expliciete uitdrukking gevonden in de moderne sovjet-russische literatuur, althans niet in die vorm en in die mate zoals in de klassieke literatuur uit de 19de en het begin van de 20ste eeuw wordt aangetroffen. Daarnaast zijn de oudgelovigen vandaag de dag een zeer marginaal verschijnsel, in tegenstelling tot de 19de en het begin van de 20e eeuw, toen volgens volkstellingen minimaal tien procent van de Grootrussen oudgelovigen waren en ze een economische factor van betekenis waren geworden.

In de Nederlandse literatuur is de het streng protestantse milieu actueel geworden in de jaren ’60 en ’70, toen op de golf van ingrijpende maatschappelijke veranderingen het afrekenen met religie doordrong in de werken van meerdere toonaangevende schrijvers. Deze periode wordt gekenmerkt door de ontluikende secularisering (lees: ontkerkelijking) van de Nederlandse samenleving en het ontstaan van de zg. generatiekloof, beide nieuwe fenomenen in de toenmalige Nederlandse maatschappij. Door deze ontwikkelingen kreeg het streng protestantse milieu en het beschrijven en verwerken daarvan actualiteit en bekendheid, temeer, omdat de strijd met religie die deze schrijvers verwoordden herkenbaar waren voor velen in de toenmalige Nederlandse samenleving. De enorme respons die Siebelinks roman “Knielen op een bed violen,” gekregen heeft en die in augustus 2008 zijn 46e druk beleefde, is in deze context exemplarisch.

5.2 Nergens is de beschrijving van het religieuze milieu ondubbelzinnig positief.

De manier waarop vertegenwoordigers van religieuze groeperingen worden beschreven varieert van neutraal-welwillend (Leskov, Siebelink) naar ironisch-humoristisch (Wolkers, ’t Hart) tot karikaturiserend-negatief (Mel’nikov). Opmerkelijk is dat Nederlandse schrijvers soms familieleden ontzien, wat wellicht is terug te voeren op het autobiografische element.

5.3 De uitgangsposities van de schrijvers verschillen.

Hoewel Russische schrijvers veel kennis hebben van het religieuze milieu dat ze in hun werken als setting gebruiken, maken ze zelf geen deel uit van dat milieu; ze zijn en blijven buitenstaanders. Nederlandse schrijvers komen juist wel voort uit het milieu dat ze beschrijven en kennen het van binnenuit; sterker nog: het is zelfs de reden dát dit milieu in hun werken voorkomt. De beschrijving van de religieuze omgeving heeft meestal een autobiografische inslag.

5.4 De negatieve houding van de schrijvers verschilt.

Bij Russische schrijvers, in het bijzonder bij Mel'nikov, is er sprake van een vooringenomen houding: niet alleen als schrijver, maar vooral ook als mens is hij behept, net als Mamin-Sibirjak, met een typisch 19e eeuws vooruitgangsoptimisme, wat hem versterkt in zijn vooroordelen: het oude geloof is ten dode opgeschreven, het zal geen stand houden in het licht der vooruitgang.

Nederlandse schrijvers hebben vaak traumatische ervaringen en frustraties opgedaan in hun jeugd die zich in het bewuste milieu afspeelde. Om deze reden wordt er soms wel eens gesproken van een 'afrekening' met dat streng protestantse milieu. Ze geven te kennen dat ze zich los hebben gemaakt uit dat milieu of veroordelen het impliciet.

5.5 De gebruikte literaire procédés komen vaak overeen.

Historisch en literair onderzoek heeft aangetoond dat Mel'nikov bewust manipuleert met feiten. Door zijn grote kennis van zaken die hij in zijn werken etaleert kan hij camoufleren hij dat hij fictie presenteert als werkelijkheid. Mel'nikov hanteert een levendig en kleurrijk, maar tegelijkertijd badinerend en suggestief taalgebruik, waarmee hij impliciet zijn eigen houding ten opzichte van zijn personages te kennen geeft.

Nederlandse schrijvers streven naar een onverbloemende, naturalistische weergave van de werkelijkheid en daarbij bewijst het autobiografische aspect als toegevoegde authenticiteitswaarde grote diensten. Het gaat niet alleen om de feiten zelf, maar ook op de wijze waarop ze beschreven worden, waarbij al dan niet humoristisch of ironisch taalgebruik wordt toegepast, dat soms kan leiden tot zekere karikaturalisering van dat milieu.

5.6 Bij Mel'nikov en Siebelink komen gebruikte procédés overeen.

Mel'nikov geeft in zijn romans verzonnen namen aan bekende figuren in oudgelovigenkringen en voert die vervolgens op als romanpersonages, waarbij de persoonlijkheden uit de realiteit uiteraard herkenbaar zijn voor de oudgelovigen; deze personages worden negatieve eigenschappen en handelingen toebedeeld met het doel hen te discrediteren.

Siebelink heeft dit procédé voor een deel toegepast in "Knielen op een bed violen": de in bevindelijke kringen bekende predikant ds. J.P. Paauwe (1872 – 1956) heeft model gestaan voor de in de roman voorkomende ds. Poort. Ook de namen van de colporteurs Mieras en Taverne zijn afgeleid van de namen van in bevindelijk gereformeerde kring bekende predikanten. Zij krijgen evenwel geen ondubbelzinnig negatieve eigenschappen toebedeeld, hoewel de aanhangers van ds. Paauwe zich hebben gestoord aan de beschrijving van de fictieve ds. Poort door Siebelink.

6.0 Afsluiting

Zoals reeds gezegd is een problematische factor bij de uitbeelding van reëel bestaande religieuze milieus in de literatuur dat een stuk van de werkelijkheid geïncorporeerd wordt in fictie. In hoeverre een schrijver die een werkelijk bestaande religieuze gemeenschap als zodanig in zijn werk opvoert, af mag worden gerekend op de mate waarin zijn gecreëerde beeld van die gemeenschap overeenkomt met de werkelijkheid, blijft open voor discussie: waar eindigt artistieke vrijheid en waar begint de relatie van het literaire werk met de realiteit – een relatie de die staat voor de geloofwaardigheid van het werk?

Er is in deze kwestie echter nog een andere partij: de lezer. Maar de lezer staat niet alleen met zijn perceptie, de lezer is kind van zijn tijd. Hoe een traditionele religieuze groep door de hedendaagse lezer wordt opgevat hangt daarom niet alleen af van de manier waarop de schrijver die gemeenschap opvoert, maar ook van het wereldbeeld van de lezer. En dat wereldbeeld van de lezer is, zoals bekend, veranderlijk en onder invloed van de tijd en de tijdgeest. In het begin van deze lezing is het al gezegd: tegen de achtergrond van voortdurende secularisering hebben traditionele religieuze gezindten het niet makkelijk. Binnen deze groeperingen heersen ideeën die vaak sterk afwijken van de consensus in de hedendaagse maatschappij en ze worden steeds meer als archaïsch en wereldvreemd ervaren. Ze zijn wellicht veroordeeld tot "een slechte pers," hoe er ook over hen geschreven wordt. Ik vraag me dan ook voorzichtig af, of een neutrale uitbeelding dan wel een onbevooroordeelde perceptie van een traditionele religieuze gemeenschap in Europa aan

het begin van de 21ste eeuw wel mogelijk is.

* * * * *

Noten

*[1] Binnen het kader van dit artikel worden onder orthodoxe protestanten met name, doch niet uitsluitend, zg. bevindelijk gereformeerden verstaan. Ook niet-bevindelijke protestantse denominaties kunnen grote gelijkenissen vertonen met de bevindelijken, met name waar het gaat om het strikt naleven van verscheidene voorschriften en regels.

*[2] Opmerkelijk is dat juist onder de bevindelijk gereformeerden het gevoel, de beleving van de bijbelse boodschap, ervaren met het hart, een belangrijke rol speelt. Desondanks zijn de bevindelijk gereformeerden als calvinisten te classificeren en ook zelf identificeren ze zich als zodanig. Daarnaast kan nog vermeld worden dat de wijze waarop beleving een rol speelt in dit protestantse milieu sterk afwijkt van de mystieke gebedstraditie van

de oosterse orthodoxie, waar de oudgelovigen deel van uitmaken. In de orthodoxie staat niet zozeer het gevoel of beleving centraal, alswel het plaatsen van het geloof boven de menselijke ratio.

Literatuur

't Hart, Maarten, Een vlucht regenwulpen, De Arbeiderspers, ISBN 90 295 2355 7

Stoffels, Hijme Cornelis. Als een briesende leeuw: orthodox-protestanten in de slag met de tijdgeest. Kok, Kampen, 1995. ISBN 9024223075.

Siebelink, Jan, Knielen op een bed violen; De Bezige Bij, 2006, ISBN 90 234 1665 1

Wolkers, Jan, Terug naar Oestgeest, Meulenhoff, ISBN 97 890 2908307 2

Intermediair, № 11, 16 maart 2006

Боченков, Виктор «Попа, чать, своего привезете...?» («Очерки поповщины» П.И. Мельникова-Печерского и изображение старообрядческого священства в них») // Духовные ответы, выписк 17, стр. 60 - 79, Москва, 2006, изд. МЕДИА-77

Вургафт С.Г., Ушаков И.А. Старообрядчество. Лица, события, предметы и символы. Опыт энциклопедического словаря, Москва, 1996

Зеньковский С.А., Русское старообрядчество, Том I и II, Москва, 2006, Институт ДИ-ДИК, ISBN 5-93311-012-4

Мамин-Сибиряк Д.Н. Приваловские миллионы, серия «Русская классика», изд. Эксмо, ISBN 5-699-17741-8

Мельников-Печёрский П.И. «В лесах» (1871-1875). По Собранию сочинений 8 т., Москва 1976.

Солженицын А.И., Россия в обвале. Москва, Русский путь, 1998. ISBN 5-85887-030-7

Русские писатели и поэты. Краткий биографический словарь. Москва, 2000.

ИОСИФ БРОДСКИЙ

ВОЗДУХ С МОРЯ

Голландия есть плоская страна,
переходящая в конечном счете в море,
которое и есть, в конечном счете,
Голландия. Непойманные рыбы,
беседуя друг с дружкой по-голландски,
убеждены, что их свобода — смесь
гравюры с кружевом. В Голландии
нельзя
подняться в горы, умереть от жажды;

еще трудней — оставить четкий след,
уехав из дому на велосипеде,
уплыв — тем более. Воспоминанья —
Голландия. И никакой плотиной
их не удержишь. В этом смысле я
живу в Голландии уже гораздо дольше,
чем волны местные, катящиеся вдаль
без адреса. Как эти строки.

Spelen met taal

Dierentuin? Die rent u in!

Door Rutger Kiezebrink

Dubbelzinnen zijn zinnen zoals de volgende:

1. a. Heb jij ook alweer zin?

   b. Heb jij ook al weerzin?

2. a. Zou het wildmenu beter smaken?

   b. Zou het wild me nu beter smaken?

3. a. Zie je waardevolle flesjes staan?

   b. Zie je waar de volle flesjes staan?

Zinnen, kortom, waarin de spaties ook op andere plaatsen kunnen staan (eventueel met aanpassing van leestekens), wat dan een andere zin oplevert. Battus noemt dit fenomeen 'dubbelzinnen', op pagina dz van *Opperlans!* (2002). Daar staan ook voorbeelden waarin de verdubbeling in één zin is verwerkt, zoals:

1. Jongleren moet je jong leren, moetje.
2. Dierentuin? Die rent u in.

Wie meer van dit soort zinnen kent of kan bedenken, sture deze naar spelen [at] onzetaal.nl. Een greep uit de reacties tot nu toe:

- a. Daar liggen de koeken voor bij de koffie.

  (Sjors Visser)

  b. Daar liggen de koeken, voorbij de koffie.
- Die zeemeerminnen die zee meer minnen. (Sjors Visser)
- a. Geef Jacques Rogge brood en spelen.

  (Sjors Visser)

  b. Geef Jacques roggebrood en spelen.
- a. Hoedje voor de fluit en de kogel. (Hans

  b. Hoed je voor de fluitende kogel. Wijdeveld)
- a. Hoe een denker stengel en knop ent in een waterbed, acht Iskander

  echt vaardig, en ooit dulden wij zijn degeneratie van de schoonheid.

  (Jovan Bilbija)

  b. Hoe eenden kerstengelen knopen, Tine, en wat er bedacht is, kan de

  rechtvaardige nooit dulden: wij zijn de generatie van de schoonheid!

- a. Ik schilder ma te vaak met een te dik hoofd; zakelijk ongelofelijk onhandig. (Anna Kool-
  b. Ik schil dermate vaak meteen te dik; Troost)
  hoofdzakelijk ongelofelijk onhandig.
- a. Je hebt ‘t over kracht.
  b. Je hebt toverkracht. (Sjors Visser)
  c. Je hebt To verkracht.
- a. Kom span je in! (Sjors Visser)
  b. Kom, Spanje in.
- Natuur lijkt huis? Natuurlijk thuis! (Geerten van Gelder)
- a. Op 29 februari zijn er veel minder jarigen. (Sjors Visser)
  b. Op 29 februari zijn er veel minderjarigen.
- a. O Waterstaat, kan ik bestaan? (Anna Kool-
  b. O, wat er staat kan ik best aan. Troost)
- a. Waar zijn de boor, de volle emmers en dweilen gebleven? (Claudia
  b. Waar zijn de boordevolle emmers en dweilen gebleven? Calberson)
- a. Wil je beleg en kaas? (Claudia
  b. Wil je belegen kaas? Calberson)
- Zeister beschikking: ze is ter beschikking! (Kees de Kroon)
- a. Zij heeft haar gadegeslagen. (Sjors Visser)
  b. Zij heeft haar gade geslagen.
- a. Zolang de puber voorgaat. (Geerten van
  b. Zolang de pub ervoor gaat. Gelder)

WELKESPELLING IS CORRECT?

1) illusiever

exclusiever

elusiever

elusiever = iets elusiefs is iets ongrijpbaars, iets dat je ontglijpt.

2)Getoncureerd

Getonsureerde

Getonzureerd

Getonsureerde. Met geschoren kruin. Voltooid deelwoord gebruikt als bijvoeglijk naamwoord. Van tonsureren.

3) Jozefs huwelijk

jozefshuwelijk

Jozefs-huwelijk

jozefshuwelijk = huwelijk met vrijwillige seksuele onthouding. geen hoofdletter. Aan elkaar.

4) vroeg 21ste-eeuwse

vroeg 21ste eeuwse

vroegeenentwintigste-eeuwse

vroegeenentwintigste-eeuwse

Analoog aan vroegnegentiende-eeuws (VD). Geen cijfers.Het voorvoegsel vroeg- wordt zonder streepje aan het bijbehorende woord vast geschreven. Met een spatie: eenentwintigste eeuw. Als bijvoeglijk naamwoord worden beide woorden aaneengeschreven. Er ontstaat echter klinkerbotsing, dus is een streepje nodig voor de leesbaarheid.

5) Godzijdank

god zij dank

godzijdank

godzijdank

Aan elkaar, geen hoofdletter. Een combinatie van kleine woorden die samen een vaste betekenis hebben, wordt vaak aaneengeschreven. God wordt hier meer als soortnaam gebruikt. Het naamskarakter vervalt en daarmee ook de hoofdletter. Zie ook ‘in godsnaam’.

1)celtisch

Celtisch

Keltisch

keltisch

2) caligrapfie

calligrafie

kaligrafie

kalligrafie

3) spareribs

spare ribs

spearribs

spear ribs

4) paralellogram

parallellogram

parralellogram

parralellogram

VERGROOTUW WOORDENSCHAT

1) parament

kerkgewaad

verlammend gif

versiersel

2) velkant

bladzijde

schuine kant

voering

3) sibilant

bedrieger

sisklank

toneelspeler

4) stripofiel

liefhebber van strips

liefhebber van wat gestreept is

medicijnenverslaafde

ZOEK DE FOUTEN

Hoewel de media had beloofd respectvol met de affaire om te gaan, had de Koninklijke familie daar weinig fiductie in. En terecht: de pers mat de smadelijke aftocht van de gewezen troonpretedent breeduit.

Hoewel de media hadden beloofd respectvol met de affaire om te gaan, had de koninklijke familie daar weinig fiductie in. En terecht: de pers mat de smadelijke aftocht van de gewezen troonpretendent breed (spatie) uit.

Fotoreportage

Fotoreportage

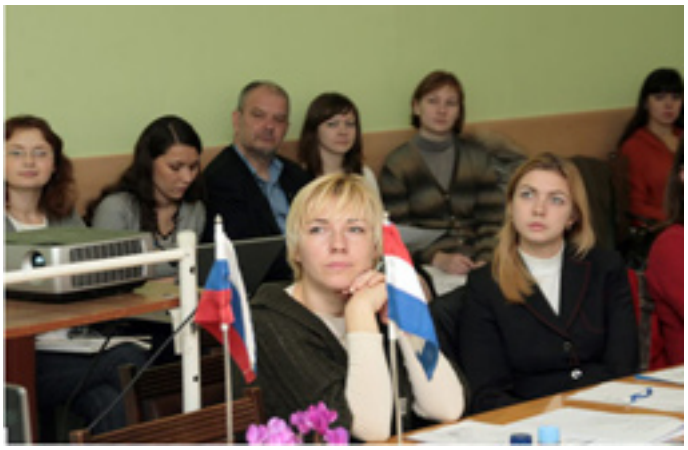

Fotoreportage

Moppen

Bootje

Op Tweede Pinksterdag wilde de dokter van het dorpje Lenten met zijn boot een tochtje maken. Hij liep naar de steiger van de jachthaven en wat denk je, zijn boot was weg. Hij ging eerst aan de havenmeester vragen of er iets was, maar die had niets gezien. Daarom ging hij naar de politie om te zeggen dat zijn boot was gestolen. Een dag later belde de havenmeester op. De boot was weer terug. De dokter was natuurlijk blij en ging meteen naar de jachthaven toe. De boot lag keurig aan de steiger. Bij het stuurwiel lag een envelop, met daarin een briefje.

"Beste eigenaar. Ik wilde gisteren een stukje varen maar kon nergens een boot huren. Daarom heb ik uw boot geleend. Het spijt mij heel erg. Om het goed te maken geef ik u twee kaartjes voor een concert komende zondag. Ik hoop dat u van muziek houdt."

Die zondag ging de dokter met zijn vrouw naar het concert. De muziek was prachtig. Maar toen de dokter thuis kwam was zijn huis helemaal leeggeroofd. Op de vensterbank lag een briefje. Daarop stond:
"En? Hoe was het concert?"

Наш адрес:

Москва 11954, проспект Вернадского,

дом 76, Nieuwsbrief;

Телефон: +7 (495)4349268

Редколлегия:

Л.Е. Шишулина - главный редактор

В.В. Кригер - исполнительный редактор

А также студенты, изучающие нидерландский

язык в МГИМО (У)МИД России

e-mail: scand@mgimo.ru

Ons adres:

Nieuwsbrief, prospekt Vernadskogo,

76, Moskou, 119454;

Telefoon:. +7 (495) 4349268;

Redacteurs:

L.J. Sjisjoelina - hoofdredacteur;

V.V. Kriger - realisatie, art direction en lay-out;

e-mail: scand@mgimo.ru